

מתמטיקה זה משחק ילדים

בשיר, במשחק, בסיפור ובתנועה

תשע"ח | 2017

מנהלת האגף לחינוך קדם יסודי: סימה חדד

צוות הכתיבה:

מיכל ג'ראד, מדריכה ארצית למתמטיקה, האגף לחינוך קדם יסודי
ד"ר ענת סלע, מפקחת מדע וטכנולוגיה בגיל הרך, מינהל מדע וטכנולוגיה
ד"ר מירב תורג'מן, מנהלת המחלקה לפיתוח והפעלה פדגוגית, האגף לחינוך קדם יסודי
יהודית פינקיאל, מדריכה ארצית למוזיקה, האגף לחינוך קדם יסודי

קראו והעירו:

ד"ר דורית נריה, מנהלת תחום מתמטיקה ביסודי ובקדם יסודי, המזכירות הפדגוגית
אסתר חטב, מפקחת ארצית על הגנים בממלכתי דתי

ד"ר דיאנה אלדרוקי פינוס, מדריכה ארצית במדעים, האגף לחינוך קדם יסודי
מיכל טל, מדריכה ארצית לחינוך גופני, האגף לחינוך קדם יסודי

שריתה ספוקויני, מדריכה ארצית בדימוס

תמר קוטליצקי, גננת, מחוז מרכז

עריכה לשונית: יעל לביא-בליוויס

עיצוב גרפי: סטודיו שחר שושנה

הוצאה לאור: גף פרסומים, משרד החינוך

תוכן עניינים

5	דברי פתיחה
7	מטרות ועקרונות התוכנית
11	הסביבה החינוכית
15	לוח איסוף נתונים
16	לוחות זמן בגן
17	מפות בגן
18	סדנת משחקים
21	בשיר
22	משחק במספרים
24	מאחורי הקר
26	ילדים ומטריה
28	היה לי ברז
30	צעצועיה של אסנת
32	לדוד משה הייתה חנה
34	אי שם בחוק
36	אצא לי השוקה
38	שוכבים במטה
40	יש לי קן מגבעולים
42	יש לי פרפרים
44	למה לובשת הזברה פיג'מה?
46	שש
48	ביום בום בום
50	יש לנו תיש
52	במדינת הגמדים
54	לכובע שלי
56	קפוד על הזקן
58	חשוק

61	בסיפור
63	פעם היה ילד שלא רצה לישן לבדו
65	מאה חדרים
66	מאחורי הדלת יש שכיביל
68	יום ששי של יויו
69	זה לא ארגז
71	בתנועה
73	שועל, שועל מה השעה?
74	כדורגל סיני
75	תפסוני
76	ארנבת שחורה
77	במשחק
79	מפלצונים
80	טנגרם
81	סודוקו
82	מנקלה
	נספחים
85	רשימת שירים
87	ביבליוגרפיה

גננות יקרות,

בגן הילדים מונחת התשתית לחשיבה המתמטית ולבניית תחושת היכולת והמסוגלות. לכן, יש חשיבות לא רק לעיסוק במתמטיקה כבר מגיל זה, אלא אף לעיסוק חווייתי ומשמעותי, שיאפשר לילדים לחוות הצלחה בתחום והנאה ממנו. ילדים צעירים לומדים בעיקר באמצעות חוויות משמעותיות, דרך הגוף והחושים שלהם. על כן, חשוב לתכנן ולזמן להם חוויות משמעותיות שיתירו אצלם רושם וזיכרון חיוביים.

אנו נוהגים לומר, שהמתמטיקה נמצאת **"בכל מקום"**. אמירה זו מחייבת אותנו לתת את הדעת ל**סביבה החינוכית** בגן ובחצר, ולהתבונן בעין בוחנת באופי **הפעילויות** שאותן אנו בוחרים לשלב במרחב שבו הן נטועות ובמידה שבה הן מאפשרות לילד לראות ולחוות את המתמטיקה בחיי היום-יום.

אנו שמחים להגיש לכם את החוברת **"מתמטיקה זה משחק ילדים - בשיר, במשחק בסיפור ובתנועה"**. בחוברת, מגוון רעיונות לפעילויות אינטגרטיביות, פשוטות המשתלבות בחיי היום-יום בגן, להעשרת הידע ולהעמקת ההבנה של הילדים והילדות.

אני מאחלת לכם עשייה חינוכית פורייה.

סימה חדד

מנהלת האגף לחינוך קדם יסודי

פתח דבר

מתמטיקה נלמדת בכל העולם בכל שכבות הגיל, והיא נחשבת מאז ומתמיד "מלכת המדעים". אבל למרות תואר הכבוד הנלווה אליה (ואולי בגללו), היא נתפסת כמקצוע קשה ומאיים המתאים למחוננים ולבעלי סגולות מיוחדות. תפיסות אלו מתחילות להשתרש כבר בגילאים מוקדמים, ותלמידים רבים מתחילים לפתח שנאה ופחד כלפי המתמטיקה מגיל צעיר מאוד.

אנו, המורים למתמטיקה, יודעים שהבנת המתמטיקה היא כלי לחיים, וחשיבות המקצוע עומדת בעיני חלק מאיתנו מעל לחשיבות ההנאה ולחוויות ההצלחה. אך לדעתי, ניתן לחשוב כיצד ואולי הכרחי לשלב בין הדברים - לשלב הנאה, חוויות למידה, ידע והישגים.

במסגרת התוכנית הלאומית לקידום המתמטיקה והמדעים שמנו לנו למטרה לקדם את ההישגים הארציים במתמטיקה בין השאר על-ידי טיפוח התחום כבר מגיל הגן. אנו מבקשים לחבב על תלמידי הגן ובתי-הספר היסודיים את העיסוק בתחום, לצד הרצון לראות שיפור בהבנת המקצוע וביישומו.

חוברת הפעלות זו היא פרי יוזמה ושיתוף פעולה של מנהלת האגף לחינוך קדם יסודי הגב' סימה חדד, מפקחת מדע וטכנולוגיה בגיל הרך, ד"ר ענת סלע, ומנהלת תחום הדעת מתמטיקה ביסודי ובקדם יסודי, ד"ר דורית נריה.

החוברת היא סנונית ראשונה שלנו להנגשת המקצוע לתלמידי הגיל הרך.

תודה לכל השותפים והצלחה לילדים.

בברכה,

מוהנא פארס

מנהל אגף בכיר (תוכניות לאומיות ופרויקטים)

מתמטיקה זה משחק ילדים

בגן הילדים מתפתחת התשתית לחשיבה מתמטית, ובו רוכשים הילדים מושגים מתמטיים ומפתחים מיומנויות בתחום. העיסוק במתמטיקה משתלב בעשייה היום-יומית בגן, בנושאים ובתחומי דעת שונים.

החוברת **"מתמטיקה זה משחק ילדים"** מיועדת לפעילות עם ילדים בגילאים 3 - 6, וכוללת מידע תיאורטי הקשור למושגים ולמיומנויות מתמטיות, לצד הצעות מגוונות לפעילות חווייתית סביב שירים, משחקים וסיפורים.

מטרת החוברת היא להרחיב ולהעמיק את העיסוק במתמטיקה כפי שהוגדר **בתוכנית הלימודים במתמטיקה לגן הילדים**, באמצעות פעילויות פשוטות ויום-יומיות המשולבות בשגרת הגן, ויכולות לספק התנסויות מהנות, מלמדות ומשמעותיות.

חשוב לשלב את הפעילויות המוצעות בחוברת במהלך שנת הלימודים באופן מזדמן ומתוכנן, וכדאי ליצור סדירויות בשגרת הגן לעיסוק בתכנים המתמטיים:

- ניתן לשלב את השירים ומשחקי התנועה המוצעים במפגשים, בעבודה בקבוצה קטנה ובפעילות החופשית כשגרה יום-יומית בעת השהות בגן ובחצר.
- כדאי להעשיר את הפעילות באמצעות ספרי ילדים (המוצעים ואחרים) המזמנים עיסוק בנושאים במתמטיקה. רצוי להתמקד ולהעמיק בעיסוק בספרים בגן, תוך חידוד השיח המתמטי בעקבות פעילויות חווייתיות שונות.
- אפשר להשתמש בלוח שנתי, חודשי, שבועי או יומי לאורך כל השנה, לתכנן, לתעד ולעקוב אחר העשייה בגן.

מה בחוברת?

בחוברת חמישה פרקים:

- 1. בסביבה החינוכית** - לוחות בגן כמו סדר יום, לוח תכנון שבועי של ילד וכן לוח חודשי או שנתי מקדמים את העיסוק בתפיסת הזמן. בסביבה החינוכית ניתן ליצור מאגר מתמטי, לפענח ולהפיק סמלילים, ולשלב שימוש במפות המחזק את התפיסה המרחבית.
- 2. בשיר** - שירי משחק נבחרים מזמנים עיסוק במושגים מתמטיים שונים ומעשירים את החוויה הרגשית והחברתית.
- 3. בתנועה** - משחקי ילדות מזמנים פעילות תנועתית קבוצתית במרחב, תוך הידוק האינטראקציות החברתיות וביסוס המושגים המתמטיים.
- 4. בסיפור** - סיפורי ילדים מזמנים פעילויות עצמאיות וקבוצתיות מגוונות, תוך העשרת השפה והשיח הרגשי והמתמטי.
- 5. במשחק** - משחקים גנריים שונים המעודדים שיתוף פעולה, דחיית סיפוקים, סבלנות סובלנות ומקדמים חשיבה מתמטית.

עבור כל פרק הוגדרו הסעיפים הבאים:

1. "בואו נדבר" - **הצעות לעידוד השיח הרגשי והמתמטי** סביב נושאים שהם בעלי פוטנציאל ליצירת עניין בקרב הילדים והילדות.
2. הלכה למעשה - היכון הכן, צא! - **רעיונות לפעילויות וליישום חווייתי** בגן הילדים.
3. בעין מתמטית - **מושגים ונושאים מתמטיים** אשר עולים מתוך הפעילויות.
4. ועוד אחד - **הצעות לפעילויות הרחבה** אשר ניתן להמשיך בהן בשילוב תחומי דעת נוספים.

עקרונות

- תוכנית הלימודים במתמטיקה משמשת תשתית לעיסוק במתמטיקה בגן.
- השירים והסיפורים מעודדים שיח בכלל ושיח מתמטי בפרט, ויוצגו בפני הילדים בראש ובראשונה כיצירות שלמות המעוררות השראה, חוויה והנאה.
- השיר, המשחק והסיפור מזמנים עשייה מגוונת ואינטגרטיבית, ומקדמים את הבנת המושגים המתמטיים.
- הפעילויות המוצעות הן מודולריות, והבחירה בהן תיעשה בהתאם לשלב ההתפתחותי של הילדים בגן תוך התייחסות דיפרנציאלית ליכולת שלהם.
- הפעילויות מתאימות למסגרות למידה שונות (מליאה, קבוצה, יחידני) הבחירה תיעשה בהתאם בשיקול דעת בהתייחס לסדר היום בגן, למרחב מתאים, לכללי המשחק, לאינטראקציות חברתיות וכד'.
- בסדירות השונות כדאי לשלב את הפעילויות לדוגמה: שיר משחק במפגש הבוקר, משחק תנועתי במפגשי מעבר ובחצר הגן.
- יצירת מאגר דיגיטלי המכיל שירים, סיפורים, תצלומים ותוצרי הילדים, המאפשר פעילות עצמאית של הילדים, תוך כדי חזרה על דברים שנלמדו והמצאה של חומרים חדשים.
- הצגה של לוחות זמן בצורה אותנטית (באופן שבו משתמשים בהם במציאות) מאפשרת שימוש רלוונטי ויום-יומי בהם של הצוות החינוכי ושל הילדים יחדיו.

הסביבה החינוכית

סביבה חינוכית איכותית לגיל הרך מפגישה את הילדים עם גירויים מעשירים, מרחיבה את ידיעותיהם, מפתחת את כישוריהם, עוזרת להם ללמוד על קיומם של גבולות ומקדמת את יכולתם לוויסות עצמי. כל פריט בסביבה החינוכית נועד להעצים את הילדים ולהקל על האינטראקציה שלהם עם עצמם, עם חבריהם ועם הצוות החינוכי. חשוב, שסביבת הגן תהיה בעלת פוטנציאל לעידוד ילדות וילדים לחקור, להתנסות, לשחק וללמוד. הסביבה החינוכית בגן כוללת מרחבים שונים שנועדו לפעילויות יום-יומיות בתוך חלל הגן ובחצר. סביבות בטוחות, שטופות אור, מאווררות ונקיות ישרו אווירה מזמינה בכל חלל הגן. חשוב שהריהוט והאביזרים יהיו אסתטיים ונגישים, יותאמו למבנה גופם של הילדים ולתפקוד שמצופה מהם. לכל אלה השפעה על ה-**well-being** הכללי של ילדי הגן והצוות (להרחבה: עלון מקוון על השראה, סביבה וגן הילדים באתר האגף לחינוך קדם יסודי).

תכנון הסביבה החינוכית בגן הוא אחד הגורמים המרכזיים התורמים ליצירת אקלים מיטבי בו. הסביבה מאפשרת קידום אינטראקציות איכותיות בין כל המשתתפים בתהליך החינוכי והתייחסות להיבטים רגשיים, חברתיים וערכיים במכלול העשייה. הסביבה החינוכית בגן היא שיקוף של נושאים, של ערכים ושל תהליכים שמתרחשים בו. החפצים השונים, מיקומם במרחב ומידת נגישותם לילדים מעידים על מידת החופש שיש לילדים לנווט באופן עצמאי, ולבחור מתוך מגוון אפשרויות ומתוך הבנה של הסדר הקיים.

אילו ייצוגים מתמטיים כדאי לשלב על קירות הגן? לאיזו מטרה ישמשו?

ייצוגי מספר לא אמורים להיות "קישוט". נוכחותם אמורה לתרום באופן ממשי להבנת עיקרון מתמטי ולפעילות הילדים והצוות החינוכי. הם אמורים להוסיף משהו לחוויית הלמידה שלא היה ניתן לחוות בלעדיהם. מסיבה זו הם אמורים להיות נגישים לילדים כדי שיוכלו להיעזר בהם בפעולותיהם השונות.

למשל, ישר מספרים עד 50 או עד 100 מציג את רצף הספרנים (במערכת כתיבת המספרים הנפוצה בחברה המערבית, ספרנים הם הייצוג הגרפי של אין-סוף המספרים באמצעות 10 הספרות 0 - 9. ערכה של כל ספרה תלוי במקומה בתוך הספרן). ניתן לגלות בו את ערך המקום של כל ספרה. ילד שלא מזהה את הספרנים יכול להתחיל למנות מ-1 ולגלות באמצעות ישר מספרים איך רושמים 7 או 35, או כל ספרן אחר.

דוגמה נוספת היא תבניות ליי Lay המייצגות על-ידי מבנה מתפתח את המספרים מ-0 ועד 10. מודל זה מבליט את נושא היחידה במספרים השלמים ואת העובדה, כי אחרי כל מספר קיים מספר גדול ממנו ב-1. מודל זה מאפשר לילדים לדמיין בקלות מה יהיה המספר הבא, ולגלות את המספרים הזוגיים ואת אלה שאינם זוגיים. המודל תומך במנייה בזוגות ומאפשר לראות את הצירופים השונים בתוך העשרת. כל אלה תורמים ליכולת של ילדים להיתמך על-ידי המודל ולהמשיך לפעול באופן עצמאי.

במילים אחרות, השימוש בעצמים שונים (פרחים, פרפרים, וייצוגי עצמים אחרים) אינו מתאים כאמצעי לעיצוב הסביבה בהיבט מתמטי (כלוח פעיל או ככרזה). משום היות המספר מושג מופשט, יש לשקול בכובד ראש את אמצעי ההמחשה, על מנת לא לקבע אצל הילדים דוגמה פרטית זניחה כאילו הייתה עיקרון. יחד עם זאת, אין כמובן מניעה להשתמש באביזרים שונים לייצוג מספרים בעת משחק. נוסף, כי לוח שיש בו ייצוגי מספר לא אמור לצוין את המקום שבו עוסקים במתמטיקה, כי ניתן לעסוק במתמטיקה, כמו בכל תחום אחר, בכל מרחב הגן והחצר.

מתמטיקה בכל הגן או במרכז אחד?

הפעילות המתמטית מתרחשת בכל מרחבי הגן. ניתן ליצור מאגר במקום אחד ולאפשר לילדים לנייד את האביזרים על-פי השימוש והצורך.

מאגר מתמטי בגן

עקרונות

- מאגר זמין, נגיש, בגובה הילדים ולשימושם לאורך כל שעות היום ובכל מרחבי הגן בהתאם לפעילות.
- קביעת כללים רלוונטיים יחד עם הילדים כגון: בתום הפעילות יש להחזיר ציוד למקום, אפשר שיפעלו לבדם או בקבוצה.
- התאמה לגיל הילדים, רמות הפשטה שונות.
- התאמה לשונות בין הילדים, לסגנונות הלמידה שלהם ולשימוש רב-חושי.
- במאגר רצוי לזמן מגוון חומרים המאפשרים בחירה (חומרים מהטבע, חומרים בשימוש חוזר, חומרים פתוחים ועוד).
- הבנייה ותחלופה בהתאם לנושא נלמד, לתחומי העניין של הילדים ולחומרים שהם מגלים ומסקרנים אותם, לפרויקטים בגן ועוד.
- חזרתיות - הילדים יכולים לחזור אל המוקד ולהעמיק בו על-ידי התנסות חוזרת, שימוש שונה ועוד.
- שילוט רלוונטי לילדים ב"מאה שפות", על מנת שהשילוט ישמש את צורכי הילדים והפעילות.

ציוד מומלץ במאגר

- מדף, ארגז, סלסלות או כל אמצעי לאחסון אסתטי שיעורר את סקרנות הילדים.
- חומרים פתוחים, חומרים בשימוש חוזר (פקקים, מקלות ארטיק, חוטים, מיכלים, קופסאות קרטון) וחומרים מובנים (דסקיות מנייה, ספרות).
- מגוון קוביות למשחק המייצגות רצף מבחינת רמת ההפשטה:
 - קוביית משחק נקודות: קובייה שעל פאותיה המספרים מיוצגים בנקודות בפיזור מקובל.
 - קוביית ספרות: קובייה שעל פאותיה מיוצגים המספרים (אחת עד שלוש, אחת עד שש, עשרות...)
 - קוביות אחרות: פאונים, צבעים, מנווטי פעולה, צורות גיאומטריות ועוד.

- קלפים: כרטיסי מספר (באופנויות ייצוג שונות, בצבע, בחומר ובגודל שונים), כרטיסים ריקים לשימוש חופשי בהתאם לצורך ולפעילות הילדים.
- כלי מדידה: ישר מספרים, סרגלים, סרט מידה, סרגל נגרים, כלי קיבול ועוד.
- כלי כתיבה, ניירות, מספרים, צבעים, משטחי קרטון בגדלים שונים להכנת משחקים.
- מודלים המייצגים את המבנה העשרוני: תבניות ליי (Lay), חשבונת ווד.
- משחקי קופסה, משחקי מסלול.
- תצלומים (נוף, פסלים וכד'), ציורי אומנות.
- אוסף מפות של הגן (מטוילים ומאתרים שבהם ביקרו הילדים, מפת היישוב).
- קלסר ובו אוסף שירי משחק אשר הילדים יוצרים בעצמם.
- כרטיסיות מייצגות למשחקי תנועה שונים אשר הילדים לומדים בגן.
- קלסר לתיקוד ריקודים שונים הנלמדים בגן על-ידי הילדים.

לוח איסוף נתונים

ישנן דרכים שונות לאפשר לילדים להטביע את חותמם כבר עם הכניסה לגן. הלוח "מי בא לגן?" מאפשר ייצוג של נוכחות, דרכו אנו יודעים מי כבר הגיע, כמה ילדים הגיעו לגן ומי חסר.

איסוף המידע יהיה משמעותי רק אם יעשה בו שימוש רלוונטי. למשל, בתחילת המפגש יכולה הגננת להביא את הלוח, למנות עם הילדים את השמות המופיעים בו, ולסכם את נוכחות הילדים. כך היא מציגה את השימוש במספר הנמנה האחרון כמכיל את כל הקבוצה (למשל, 32, 33, 34... 34 ילדים הגיעו לגן היום). ומה עם מי שחסר? זוהי הזדמנות לטפח ערכים של חברות, של אכפתיות ושל ביקור חולים, ולהציע לילדים להתקשר הביתה, לשלוח ברכה בידי ילד שכן וכדומה.

דיאגרמת עמודות הצומחת מלמטה למעלה. על הציר האנכי מקובל לרשום את הספרנים מ-1 והלאה, ועל הציר המאוזן ניתן לשלב משתנים שונים שיאתגרו ועניינו ילדים בנושאים הנלמדים הרלוונטיים, יציבו שאלות המסקרנות את הילדים וכאלה שבעניין רוצים לאסוף נתונים. גם כאן חשוב שתהיה הבחנה של שורות, על מנת שניתן יהיה לראות את הקשר בין שם הילד לספרן שבציר האנכי.

לדוגמה:

- איך הגעתי לגן היום? (ברגל, ברכב, באופניים, אחר)
- באיזה מצב רוח הגעתי היום לגן? (עליז, עצוב, נרגש, חושש, אחר)
- מה מספר האותיות בשם שלי? (2, 3, 4, 5, 6, אחר)
- מהו הצבע האהוב עלי? (אדום, צהוב, ירוק, כחול, ורוד, סגול, חום אחר)
- שאלות המעניינות את הילדים

לוחות זמן בגן

לוחות הזמן הם כלים תרבותיים המשמשים את כולנו במשך היום, השבוע, החודש והשנה. לכל גן סדר יום משלו ואירועים מיוחדים המתרחשים בו מדי שבוע, חודש ובמהלך השנה. חוה תובל ועינת גוברמן בספרן **טקסטים גרפיים: כלים לטיפוח האוריינות של ילדי הגן (2013)** מציגות בהרחבה את נושא לוחות הזמן.

א. סדר יום בגן

היממה היא מסגרת הזמן הראשונה המתפתחת אצל ילדים הגדלים בתרבות המערבית. במשך הזמן מצליחים ילדים לבנות את תפיסת השבוע עם החזרה על אירועים המתרחשים בימים קבועים במשך השבוע. יחד עם זאת, ילדים נחשפים בו-זמנית לפרקי זמן שונים, והם לומדים להבחין בכל אחד מהם מתוך השימוש הדיפרנציאלי בכל אחד מהם (יום הולדתך יחול בעוד חודש. אימא תחזור בעוד שעה. החוג יתקיים בעוד יומיים... וכו').

סדר היום הקבוע בגן נותן לילדים תחושת ביטחון. ניתן לייצג אותו באמצעות תצלומים של ילדי הגן בפעילויות השונות בו או באמצעות ייצוגים שונים שהכינו ילדים לחלקי היום השונים, בהתאם לרעיונות שלהם ב"מאה שפות". רצוי לבנות את סדר היום יחד עם הילדים, ולבדוק בסוף כל יום מה התבצע לפי התכנון ומה השתנה.

ב. לוח חודשי ו/או שנתי

שילוב של לוח זמן (חודשי ו/או שנתי) מאפשר לילדים לגלות מבנה, מחזוריות וחזרה על דברים:

- כל ימי השבת מסומנים בצבע מסוים.
- ימי חופשה מסומנים בצבע אחר.
- רצף ימי השבוע חוזר בכל שורה.
- רצף הספרנים מתפתח מ-1 ועד 30 או 31, או אחרת (בחודש פברואר).
- בלוח העברי ניתן להבחין ברצף האותיות ובצירופים המיוחדים של י"א, י"ב וכדומה.

השימוש הרצוף בלוח יוצר את ההיכרות עימו. אין צורך להתייחס לכל המשתנים בו ובהחלט **אין כוונה ללמד את מבנה הלוח**. אך ישנם אירועים שכולם מחכים להם, ואם עושים שימוש יום-יומי בלוח, יכולת הפענוח וההתמצאות מתרחבת:

מתי יום שיש? בעוד כמה זמן יחול יום הולדת? מתי נחגוג בגן את סדר ט"ו בשבט? מתי נזמין את ההורים להצגה שתכננו בעצמנו? מהו מספר הילדים שיחגגו החודש יום הולדת? מתי ל"ג בעומר?

שאלות כאלה ואחרות מעסיקות את הילדים. שימוש קבוע בלוח הזמן הופך אותו לייצוג חיצוני שניתן לחזור אליו כדי לקבל אישור לתפיסות שלנו.

מפות בגן

מפה היא כלי לייצוג יחסים במרחב. השימוש במפה תומך בפיתוח תחושה מרחבית. תחושה מרחבית מתבטאת ביכולת להבין ולהשתמש בתיאורים מילוליים ובייצוגים חזותיים לתיאור מרחב. פעילות זו קשורה למיקום, לכיוון ולתנועה במרחב במצבים הקשורים לחיי היום-יום. בשנים האחרונות התפתח תחום המיפוי המקוון ואנו חשופים למפות אינטראקטיביות שונות המכילות מידע מסוגים שונים.

הצעות לפעילויות המקדמות את מיומנות הפענוח של סמלילים ואת ההתמצאות במרחב

- הכנת מפה של מבנה הגן והחצר.
- משחקי מטמון.
- טיולים קבועים בחצר הגן ובסביבה הקרובה.
- מיפוי חצר הגן - לצורך בחירת מקום מתאים להקמת הגינה או להאכלת ציפורים, לתכנון מרחב שבו רוצים הילדים להקים בעצמם מתוך שיקול דעת המתייחס למרחב הפיזי ולאפשרויות הגלומות בו.
- ארגון הגן עם הילדים - כחלק משגרת היום-יום בגן.
- משחקי מסלול שונים - שאותם יכולה הגננת ליזום, או לעודד את הילדים לתכנן בעצמם ולהזמין את חברי הגן לפעול במסלול שתכננו.

הצעות לפעילויות המקדמות את העיסוק במפות

- קריאת מפות פשוטות של מקומות מוכרים, והכנת מפות כמו חדר הגן ו/או החצר.
- כדאי להציע לילדים להביא אל הגן מפות שונות מטיולים או של אתרים שבהם בילו. ניתן ליצור קלסר או תיבה שאליהם יוכנסו כל המפות והילדים יוכלו לגשת באופן חופשי ולהתבונן בהן.
- ניתן להציע לילדים להכין "מפת אוצר" או מפת "חפש את המטמון" ולהזמין את חבריהם למצוא את המטמון החבוי.
- אפשר להציע לילדים להכין מפה המתארת את הדרך שלהם מהבית אל הגן.
- ניתן ליצור את מפת היישוב ולסמן בה מקומות מרכזיים כמו: דואר, מכולת, מרכז מסחרי, ספרייה ציבורית משתלה ועוד.
- כדאי לאתר הזדמנויות משמעותיות שבהן נעורר את הצורך להכין מפה כמו: יום הולדת אצל אחד מילדי הגן בביתו - איך נדע כיצד להגיע? פינוי האשפה למרכז להפרדת הפסולת ביישוב - היכן ממוקם המרכז על מפת היישוב?
- ניתן לחשוף את הילדים למפות אינטראקטיביות או מקוונות.

סדנת משחקים

בגני הילדים שלנו מוצע שפע של משחקים אשר טומנים בחובם הזדמנויות לפיתוח מיומנויות ומושגים מתמטיים שונים. רצוי להקים בגן סדנת משחקים ובה פעילויות המאפשרות לילדים לתכנן ולהכין משחקים בעצמם על בסיס היכרותם וניסיונם עם מגוון משחקים ועם תבניות משחק מוכרות. את המשחקים כדאי להניח ב"מאגר המתמטי" לשימושם החופשי של הילדים, כדי שיגביר את החוויה שלהם, את המוטיבציה ואת תחושת המסוגלות.

עקרונות להפעלת סדנת המשחקים

- היכרות מוקדמת עם מגוון משחקים ועם תבניות משחק.
 - עצמאות וחופש בחירה
 - מגוון חומרי עבודה, אביזרים, טכניקות והיכרות עם הממדים השונים של המרחב (דו-ממד ותלת-ממד).
 - מגוון אמצעים מתוך המאגר המתמטי (קוביות משחק, דסקיות בגדלים שונים ועוד).
 - מגוון אפשרויות למשחק (יחידני, קבוצתי).
 - מרחבים שונים למשחק (ליד שולחן, על שטיח או בחול בחצר הגן).
- כדאי להציע לילדים לתכנן כללים לכל משחק ולהחליט מהי מטרת המשחק, כמה משתתפים במשחק, מתי הוא יסתיים, איך הוא ייקרא ועוד.
- רצוי להזמין את הילדים להכין אריזה למשחק - לזמן אריזות מגוונות בגדלים שונים שבהם הילדים יוכלו לאחסן את המשחק. על האריזה ניתן להוסיף את שם המשחק, היוצרים שלו וההוראות המתאימות.
- חשוב להפעיל שיקול דעת בעת כתיבת הוראות המשחק. אם מתעורר קושי אצל הילדים או אם הכתיבה הופכת למעמסה כדאי לסייע להם ולכתוב עבורם.

ועוד רעיונות...

- הזמנת גן שכן לשחק יחד במשחקים שהוכנו.
- הזמנת הורי הגן לשמוע על תהליך הכנת המשחקים ולשחק יחד עם ילדיהם.
- הקמת ספריית משחקים להשאלה.

בשייר

משחק במספרים | מילים: אנדה עמיר

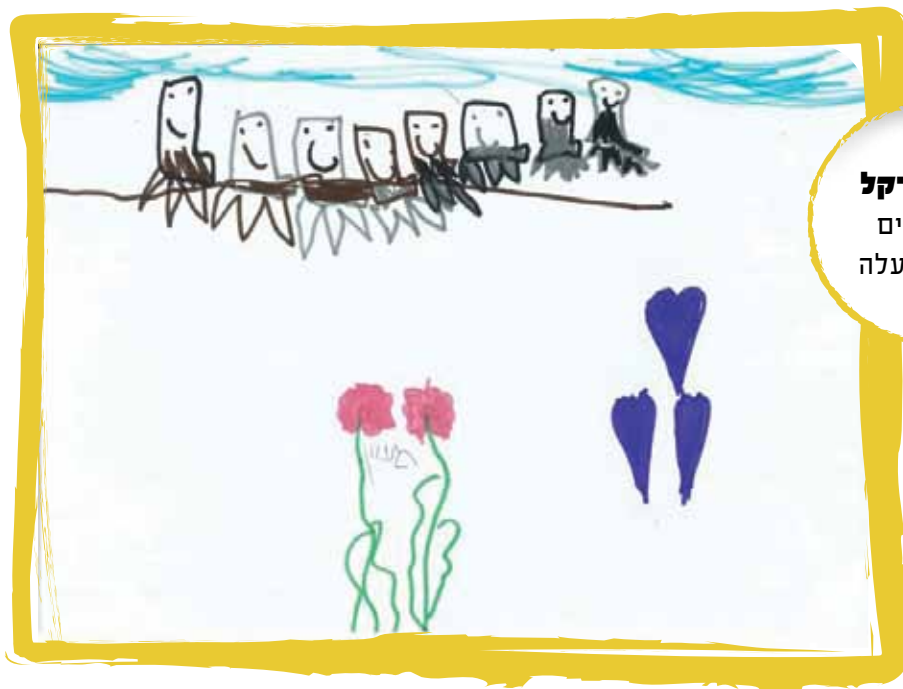
אחד - שניים - שלושה,
אפרוחים לפשוטה.

ארבעה - חמשה - ששה,
חזקים היא מגישה.

שבעה ושמונה,
היא קן להם בונה.

תשעה - עשרה,
תגן מכל צרה.

אחד - שניים - שלושה,
אפרוחים לפשוטה.

אילנה דקל

גן אורנים
יסוד המעלה

- מומלץ להתחיל בקריאת השיר במלואו, לעודד את הילדים להתעניין, לשאול שאלות הקשורות לתוכנו או למילים שאינם מכירים.
- כדאי לשוחח עם הילדים על הפשושים ועל ציפורים אחרות בחצר הגן. מי ראה פשושים? כיצד הם נראים? איפה אפשר למצוא אותם?
- רצוי לחפש במגדיר הציפורים את הפשושים, להתבונן בתמונה ולצאת לחצר לחפש את הפשושים.

הצעות לעידוד השיח הרגשי והמתמטי

שיח מתמטי - ניתן לשאול את הילדים: כמה אפרוחים מונה הפשושה?

- כדאי לדקלם את השיר כמה פעמים מתחילתו ועד סופו בדרכים שונות: מנחה יאמר את שמות המספרים "אחד-שניים-שלושה", והילדים ימשיכו: "אפרוחים לפשושה", ואז, להחליף תפקידים (ילדים ינקבו במספרים והמנחה ימשיך), יחיד מול רבים, בנים מול בנות, קבוצה מול קבוצה, מְפַעֵם משתנה (איטי, מתון מהיר), בקול ובלב, בשקט ובקול עוד.
- ניתן לזמן מגוון חומרים פתוחים ולהזמין את הילדים ליצור בובות אצבע בדמויות של ציפור ושלושה אפרוחים, ולאפשר לילדים לדקלם את השיר בדרכים שונות עם הבובות שאותן יצרו.
- כדאי לאפשר לילדים לבחור בכלי הקשה ולנגן בו תוך כדי דקלום השיר: בכל פעם שנאמר מילה המייצגת מספר נקיש בהתאמה.
- במעברים אפשר להזמין ילד או ילדה לעבור בין הילדים היושבים במפגש ולגעת בכתפיהם בכל פעם שמוזכרת מילת מספר. ילדים שנגעו בכתפיהם ממשיכים את המשפט ומוזמנים לצאת מהמפגש לפעילות מוגדרת או לחצר.

רעיונות לפעילויות וליישום חזוייתי

- הנושא המתמטי: מושג המספר
- מושגים מתמטיים: ספירה, מנייה, מילות מספר, ייצוג גרפי של מספרים
- המושג המתמטי המודגש: מנייה - עוסקת בהתאמת מילות המספר לעצמים, כדי לדעת את מספרם - הפשושה מונה את אפרוחיה. בהמשך מופיעה ספירה ריתמית שממשיכה את רצף המספרים משלוש עד עשר.
- היעד בסיום גן חובה: הילד ידע לספור מ-1 עד 30.

מושגים ונושאים מתמטיים

- נמצא חריזה חדשה: נזמין את הילדים לומר את מילות המספר "אחד, שניים שלושה" - ונבקש להמציא מילים חדשות (תוך שמירה על החריזה).
- אפשר לעבור לעשרת השנייה ולומר את מילות המספר: "אחת-עשרה, שתיים-עשרה, שלוש-עשרה" - מה קרה? איבדנו את החריזה אך גילינו משהו חדש על המבנה העשורני: כאשר עוברים לעשרת השנייה המספרים הם דו-ספרתיים.

הצעות לפעילויות הרחבה

מַאָחֳרֵי הָהָר | מילים ולחן: עממי

מַאָחֳרֵי הָהָר
אֶחָת, שְׁתֵּים, שְׁלוֹשׁ!
שֶׁם יָשְׁבוּ שְׁלוֹשָׁה גִּמְדִים
אֶחָת, שְׁתֵּים, שְׁלוֹשׁ!
לֹא אָכְלוּ וְלֹא שָׁתוּ
אֶחָת, שְׁתֵּים, שְׁלוֹשׁ!
רַק יָשְׁבוּ וּפָטְפוּטוּ
אֶחָת, שְׁתֵּים, שְׁלוֹשׁ!

טובה אלחיד

גן תפארת טבריה
טבריה

- מומלץ להתחיל בקריאת השיר במלואו, לעודד את הילדים להתעניין, לשאול שאלות הקשורות לתוכנו או למילים שאינם מכירים.
- כדאי לשוחח עם הילדים על האפיון של ההרים, לשאול אותם אם הזדמן להם לטפס על הר, במה כדאי להצטייד, ואילו הרים הם מכירים, ביישוב, בארץ ובעולם. לאתר הרים במפה של ישראל או במפות אחרות.
- אפשר לקרוא מהשיר "שם ישבו שלושה גמדים", ולשאול אם הם מכירים גמדים מסיפורים ומסרטים, מתוכניות טלוויזיה, ממשחקי מחשב או מהצגות.
- **שיר מתמטי -** "שם ישבו שלושה גמדים" - נדון עם הילדים על מהות השלשה, ונבדוק חלוקה אפשרית של ילדי הגן - לזוגות או לשלשות. כמה זוגות נקבל? כמה שלשות?

הצעות לעידוד השיח
הרגשי והמתמטי

- ניתן לרקוד במרחב בצורות שונות: בשורה, בזוגות, בשלושות, ברביעיות או במעגל לפי השיר.
- בריקוד בזוגות - כל ילד יבחר באחר ויחד ימצאו מרחב פנוי. נזמין כל זוג ילדים לבחור תנועה להקשה משותפת (מחזאות כפיים, רגל לרגל, כתף לכתף וכו'). נאזין לשיר ונבצע את התנועה שהמצאנו שלוש פעמים במילים: "אחת, שתיים, שלוש".
- נאפשר לילדים להמציא רצף מספרים חדש לשיר לצד דמויות שונות: "מאחורי ההר שלוש, ארבע, חמש... שם ישבו חמישה פילים". ניתן גם להשתמש בספירה לאחור: שלוש, שתיים, אחת.
- ניתן לשיר את השיר ובכל פעם להשמיט מספר שבוחרים (לומר את המספר בלב), ובמקומה לבצע תנועה מוסכמת כמו מחיאת כף.

רעיונות לפעילויות
וליישום חזוייתי

- הנושא המתמטי: מושג המספר
- מושגים מתמטיים: ספירה, מנייה
- המושג המתמטי המודגש: ספירה - אמירת מילות המספר ברצף לפי סדר מוסכם, בדרך כלל החל מ-1. כאשר אנו אומרים את מילות המספר "לא אכלו ולא שתו - אחת, שתיים, שלוש" אנו סופרים מבלי למנות. כאשר אנו מסתדרים בזוגות במהלך הריקוד ניתן להתייחס למושג זוג.
- היעד בסיום גן חובה: הילד ידע לספור מ-1 עד 30.

מושגים ונושאים
מתמטיים

- אפשר להזמין את הילדים למצוא חפץ בגן אשר ניתן להסתתר מאחוריו (במקום ההר המוצג בשיר) ולשיר את השיר.
- אפשר לקרוא את הסיפור "פטפטו" מאת חיה שנהב, שבו מסופר על שלושת הגמדים פייט, פט ו-טו.
- ניתן לשיר עם הילדים את השיר "במדינת הגמדים". ראו הצעות לפעילות בחוברת זו בעמ' 52.

הצעות לפעילויות
הרחבה

ילדים ומטריה | מילים ולחן: דתיה בן דור

ילדה אחת ומטריה אחת
יצאו בגשם לטיול נחמד.
פגשו בקצה השביל
ילדה בתוך מעיל,
שלא היתה לה מטריה - יה!

אמרו לה: "בואי אתנו, יבש אצלנו,
יש אצלנו מקום."
יש!

אמרו לה: "בואי אתנו, יבש אצלנו,
יש אצלנו מקום".

שתי ילדות ומטריה אחת
יצאו בגשם לטיול נחמד,
פגשו בקצה השביל
חבר בתוך מעיל,
שלא היתה לו מטריה - יה!

אמרו לו: "בא אתנו, יבש אצלנו,
יש אצלנו מקום."
יש!

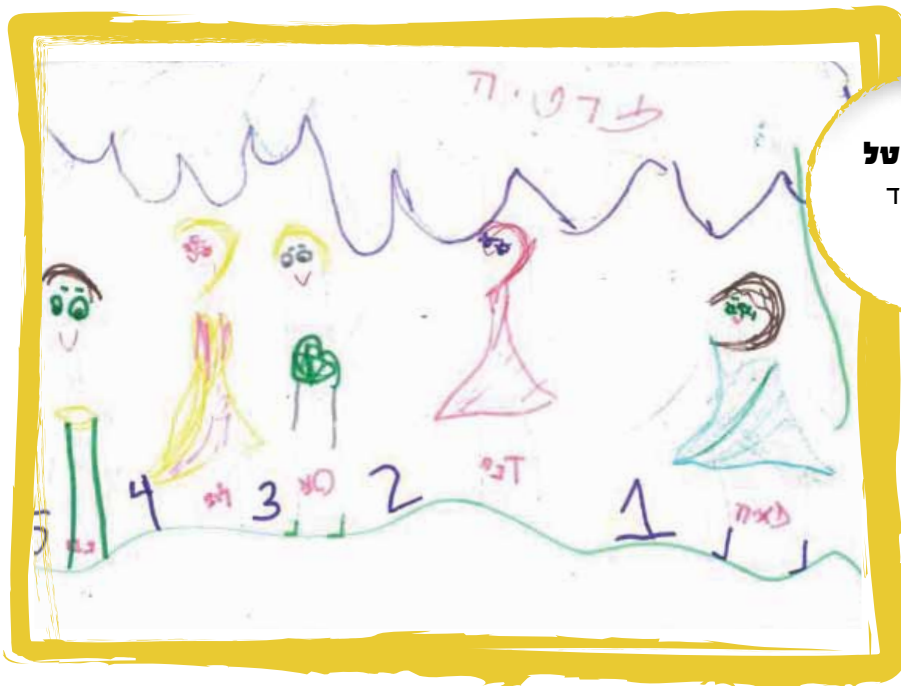
אמרו לו: "בא אתנו, יבש אצלנו,
יש אצלנו מקום".

שלושה ילדים ומטריה אחת
יצאו בגשם לטיול נחמד,
פגשו בקצה השביל
ילדה בתוך מעיל,
שלא היתה לה מטריה - יה!

אמרו לה: "בואי אתנו, יבש אצלנו,
יש אצלנו מקום."
יש!

אמרו לה: "בואי אתנו, יבש אצלנו,
יש אצלנו מקום".

ארבעה ילדים ומטריה אחת
יצאו בגשם לטיול נחמד,
פגעו על ראש ההר,
הגשם נגמר,
והשמש אמרה שלום,
- לום!

קרון חן טל
גן שקד
בניה

- מומלץ להתחיל בקריאת השיר במלואו, לעודד את הילדים להתעניין, לשאול שאלות הקשורות לתוכנו או למילים שאינם מכירים.
- אפשר להזמין את הילדים לדמיון - מה היו אומרים לילדה עם המטרייה אילו פגשו אותה? מה היו שואלים אותה?
- ניתן לשוחח עם הילדים על השימוש במטרייה, על החומרים שמהם היא עשויה וכיצד היא מגנה מפני הגשם.
- נזמין את הילדים להציע דמויות נוספות אותן אפשר לפגוש בדרך על-פי השיר: ילד עם תרמיל, ילדה עם שכמייה, כלב, חתול ועוד.
- **שיח מתמטי** - ניתן לשאול - כמה ילדים היו תחת המטרייה בסוף השיר? ולבדוק כמה ילדים היו לו היינו מוסיפים עוד שני ילדים? עוד שלושה ילדים ועוד.

- אפשר להמחזיז עם הילדים את השיר: להשתמש במטרייה גדולה ולהזמין ילדים להיכנס תחתה. בכל פעם שייכנס ילד נוסף נבדוק - כמה ילדים עכשיו מתחת למטרייה (נמנה אותם - מנייה, מניית המשך)?
- בסוף השיר היו ארבעה ילדים תחת מטרייה אחת. נבדוק עם הילדים לכמה מטריות נזדקק כדי להתכנס גם אנחנו כל רביעייה תחת מטרייה אחת. במידה שנשארה קבוצה הקטנה מארבעה ילדים, נזמין את הילדים להציע פתרונות.
- אפשר להזמין את הילדים להביא את המטרייה שלהם, ולהמציא מילים על-פי המיתוסים (ילדים או בובות מהגן), או להמציא ריקוד מתאים בעזרת המטרייה כאבזר.
- אפשר לתלות מטריות שישתלשלו מתקרת הגן (בצורה הפוכה), ולהזמין ילדים לקלוע פונפונים למטריות התלויות. בתום הקליעה נבדוק - כמה פונפונים בכל מטרייה? באיזו מטרייה נאסף מספר הפונפונים הגדול ביותר ובאיזו הקטן ביותר?

- הנושא המתמטי: מושג המספר
- מושגים מתמטיים: הוספה, חיבור
- המושג המתמטי המודגש: הוספה - הגדלה של המספר באחד. בשיר מיתוספת בכל פעם דמות אחרת.
- היעד בסיום גן חובה: הילד ידע לחבר עד 10 במצבים מוחשיים.

- ניתן לספר את הסיפור "המטרייה הגדולה של אבא" מאת ליון קיפניס, שעל-פיו יוצא הילד טל מביתו עם מטרייה גדולה ובכל פעם מצטרף אליו חבר. גם סיפור זה מזמן עיסוק בהוספה.
- אפשר להגיש חומרים פתוחים ליצירת מטרייה משותפת של הגן - אילו חומרים מתאימים? האם כל ילדי הגן יוכלו להתכנס תחתה?
- כדאי לקבל השראה מהסרטון "מטרייה אחת ואין-ספור אפשרויות" באתר גננט, וכן מחוברת "זמר לך לגיל הרך" שירי עונות.

הִיָּה לִי בִּירוֹז | מילים ולחן: עממי אמריקאי

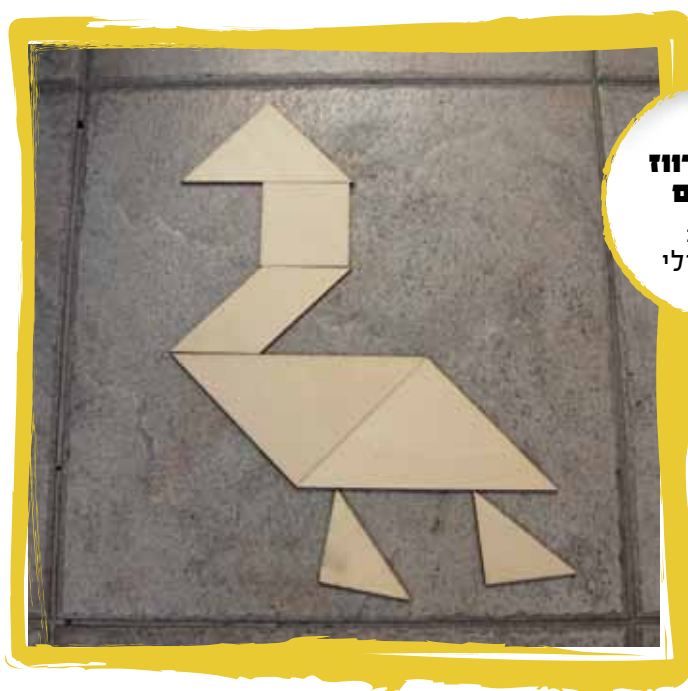
הִיָּה לִי תִינּוֹק וְאַהֲבָתִי אוֹתוֹ,
דִּיֶּסָה מְתוֹקָה הָאֲכַלְתִּי אוֹתוֹ.
אָמַר הַתִּינּוֹק שְׁלִי אָהֵהָ אָהֵהָ,
אָמַרָה הַפָּרָה שְׁלִי מוֹ מוֹ,
אָמַר הַחֲתוּל שְׁלִי מִיָּאוּ מִיָּאוּ,
אָמַר הַבִּירוֹז שְׁלִי קוּוּא...

הִיָּה לִי כָּל־כֵּל וְאַהֲבָתִי אוֹתוֹ,
חָלָב בְּצִלְחַת הַשְּׁקִיתִי אוֹתוֹ.
אָמַר הַכָּל־כֵּל שְׁלִי הָאוּ הָאוּ,
אָמַר הַתִּינּוֹק שְׁלִי אָהֵהָ אָהֵהָ,
אָמַרָה הַפָּרָה שְׁלִי מוֹ מוֹ,
אָמַר הַחֲתוּל שְׁלִי מִיָּאוּ מִיָּאוּ,
אָמַר הַבִּירוֹז שְׁלִי קוּוּא...

הִיָּה לִי בִּירוֹז וְאַהֲבָתִי אוֹתוֹ,
תּוֹתִים יֶרֶקִים הָאֲכַלְתִּי אוֹתוֹ.
אָמַר הַבִּירוֹז שְׁלִי קוּוּא...

הִיָּה לִי חֲתוּל וְאַהֲבָתִי אוֹתוֹ,
גְּבִינָה לִבְנָה הָאֲכַלְתִּי אוֹתוֹ.
אָמַר הַחֲתוּל שְׁלִי מִיָּאוּ מִיָּאוּ,
אָמַר הַבִּירוֹז שְׁלִי קוּוּא...

הִיָּתָה לִי פָּרָה וְאַהֲבָתִי אוֹתָהּ,
תֵּלְתָן רַעֲנָן הָאֲכַלְתִּי אוֹתָהּ.
אָמַרָה הַפָּרָה שְׁלִי מוֹ מוֹ,
אָמַר הַחֲתוּל שְׁלִי מִיָּאוּ מִיָּאוּ,
אָמַר הַבִּירוֹז שְׁלִי קוּוּא...

**יצירת ברווז
מטוגרם**

צילום:
ענת סקילי

- מומלץ להתחיל בקריאת השיר במלואו, לעודד את הילדים להתעניין, לשאול שאלות הקשורות לתוכנו או למילים שאינם מכירים.
- כדאי להזמין את הילדים לספר - למי יש בעל חיים בבית? להזמין את הילדים להביא תמונה של בעל החיים ולהציג לחברים. אפשר להזמין ילדים להביא תמונות של בעלי חיים שהם אוהבים (שהיו רוצים שיהיו להם).
- **שיח מתמטי -** נשוחח על היחס בין המאכלים לבעלי החיים המופיעים בשיר: מה נוכל למצוא במספר גדול יותר - מאכלים או בעלי חיים?

- אפשר להציע לילדים ליצור כרטיסים ועליהם הדמויות המופיעות בשיר (ביצירה חופשית, בעזרת מחשב או בצילום). לאחר מכן ניתן להאזין לשיר, או לשיר אותו ולהרים בהתאמה את הכרטיס.
- אפשר להזמין את הילדים להציע קבוצות של בעלי חיים (גם כאלה שאינם מוזכרים בשיר). נקשיב לילדים - לפי מה חילקו לקבוצות? מה מייחד כל קבוצה? (לדוגמה כל בעלי השפם). להתבונן בבעלי החיים בקבוצות השונות ולשוחח על המגוון שהתקבל.
- אפשר להזמין את הילדים ליצור סמל להפקה הקולית של כל בעל חיים המופיע בשיר. נציע להם ליצור דגם חוזר מהסמלים שיצרו ולהפיק קולית את הדגם. כל דגם שניצור נמספר (עד ארבעה דגמים), ונשחק משחק: נפיק דגם ועל הילדים יהיה לגלות איזה דגם הופק.

- הנושא המתמטי: מושג המספר
- מושגים מתמטיים: מנייה, הוספה
- המושג המתמטי המודגש: התאמה חד-חד ערכית - היא התאמה של אחד לאחד בין איברי שתי קבוצות. לכל בעל חיים מותאם מאכל מסוים בשיר.
- היעד בסיום גן חובה: הילד ידע למנות עד 20 עצמים.

- ניתן להציע לילדים לחבר בתים נוספים לשיר, שבהם תצטרפנה דמויות חדשות.
- ניתן לזמן לילדים אביזרים שונים, להזמין אותם להתחפש לאחת הדמויות המופיעות בשיר להציג אותה ולהמחז את השיר.

צַעְצוּעִיָּה שֶׁל אָסֶנֶת | מילים: אורי אסף, לחן: נורית הירש

לְאָסֶנֶת הָיָה בֶּרֶז שְׁשֹׁט לוֹ בִּכְיֹור,
 "אִם הוּא יִדְּצָה לְשִׁתּוֹת... תִּתֵּן לוֹ... וְתִשְׁמֹר!
 שְׁלֹא יִשְׁחָה לִּי, שְׁלֹא יִלָּךְ לְאִבּוֹד,
 כִּי הַבֶּרֶז הָזֶה שְׁלִי הֵכִי הֵכִי חֲמוּד."
 כִּי הַבֶּרֶז הָזֶה - דָּג-דָּג, דָּג-דָּג, דָּג-דָּג,
 כִּי הַבָּבָה הַזֹּאת - מָא-מָא, מָא-מָא
 כִּי הַכְּלָב הָזֶה - בָּאוּ-בָאוּ, בָּאוּ-בָאוּ
 כִּי הַכִּידּוֹר הָזֶה - קִפֵּץ קִפֵּץ, קִפֵּץ קִפֵּץ
 כִּי הַסּוּסוֹן הָזֶה - הוֹפְּלִי הוֹפְּלִי, הֵכִי הֵכִי חֲמוּד.

אָסֶנֶת שְׁלִי בִּגְרָה הִלְכָה לֵלֵא חֹזֶר,
 הַשְּׂאִירָה לִי רֶק זְכָרוֹנוֹת עִם צַעְצוּעִים לְשִׁמּוֹר.
 אֲנִי מִחְזִיק אוֹתָם טוֹב, שְׁלֹא יִלְכוּ לְאִבּוֹד,
 עֲתָה כְּבֹד לֹא אֶזְכֹּר מִי הוּא הֵכִי חֲמוּד.
 כִּי הַבֶּרֶז הָזֶה - דָּג-דָּג, דָּג-דָּג, דָּג-דָּג,
 כִּי הַבָּבָה הַזֹּאת - מָא-מָא, מָא-מָא
 כִּי הַכְּלָב הָזֶה - בָּאוּ-בָאוּ, בָּאוּ-בָאוּ
 כִּי הַכִּידּוֹר הָזֶה - קִפֵּץ קִפֵּץ, קִפֵּץ קִפֵּץ
 כִּי הַסּוּסוֹן הָזֶה - הוֹפְּלִי הוֹפְּלִי, הֵכִי הֵכִי חֲמוּד.

לְאָסֶנֶת הָיָה סוּסוֹן, סוּסוֹן אָפֹר.
 מִמֶּנִּי הִיא בִקְשָׁה עַל הַסּוּסוֹן לְשִׁמּוֹר:
 "שְׁתַּחֲזִיק אוֹתוֹ טוֹב, שְׁלֹא יִלָּךְ לְאִבּוֹד,
 כִּי הַסּוּסוֹן הָזֶה שְׁלִי - הֵכִי הֵכִי חֲמוּד,"
 כִּי הַסּוּסוֹן הָזֶה - הוֹפְּלִי הוֹפְּלִי, הֵכִי הֵכִי חֲמוּד

לְאָסֶנֶת הָיָה כִּידּוֹר, כִּידּוֹר צָהָב.
 הִיא בִקְשָׁה כִּי אֲשַׁמְרוּ, שְׁלֹא יִקְפֹּץ בְּרוּחוֹ:
 "שְׁתַּחֲזִיק אוֹתוֹ טוֹב, שְׁלֹא יִלָּךְ לְאִבּוֹד,
 כִּי הַכִּידּוֹר הָזֶה שְׁלִי - הֵכִי הֵכִי חֲמוּד,"
 כִּי הַכִּידּוֹר הָזֶה - קִפֵּץ קִפֵּץ, קִפֵּץ קִפֵּץ
 כִּי הַסּוּסוֹן הָזֶה - הוֹפְּלִי הוֹפְּלִי, הֵכִי הֵכִי חֲמוּד.

לְאָסֶנֶת הָיָה כְּלָבֶלֶב, בְּלִי אֶזֶן וְקִצֵּת מְרוּט...
 עָלָיו תִּשְׁגִּיחַ, כֶּךָ אֲמָרָה, תִּשְׁגִּיחַ בְּזִהִירוֹת.
 "שְׁתַּחֲזִיק אוֹתוֹ טוֹב, שְׁלֹא יִלָּךְ לְאִבּוֹד,
 כִּי הַכְּלָבֶלֶב הָזֶה - הֵכִי הֵכִי חֲמוּד"
 כִּי הַכְּלָבֶלֶב הָזֶה - בָּאוּ-בָאוּ, בָּאוּ-בָאוּ
 כִּי הַכִּידּוֹר הָזֶה - קִפֵּץ קִפֵּץ, קִפֵּץ קִפֵּץ
 כִּי הַסּוּסוֹן הָזֶה - הוֹפְּלִי הוֹפְּלִי, הֵכִי הֵכִי חֲמוּד.

לְאָסֶנֶת הָיְתָה בָּבָה, בָּבָה מִבֶּד.
 חוֹלָה הִיא, כֶּךָ אֲמָרָה, שְׁלֹא תִהְיֶה לְבֵד.
 "שְׁתַּחֲזִיק אוֹתָהּ טוֹב, שְׁלֹא תִלָּךְ לְאִבּוֹד..."
 כָּלוּם עוֹד יֵשׁ בְּעוֹלָם יִצְחָר יוֹתֵר חֲמוּד?
 כִּי הַבָּבָה הַזֹּאת - מָא-מָא, מָא-מָא
 כִּי הַכְּלָבֶלֶב הָזֶה - בָּאוּ-בָאוּ, בָּאוּ-בָאוּ
 כִּי הַכִּידּוֹר הָזֶה - קִפֵּץ קִפֵּץ, קִפֵּץ קִפֵּץ
 כִּי הַסּוּסוֹן הָזֶה - הוֹפְּלִי הוֹפְּלִי, הֵכִי הֵכִי חֲמוּד.

ליאת מימון

גן קשת
מיתר

- מומלץ להתחיל בקריאת השיר במלואו, לעודד את הילדים להתעניין, לשאול שאלות הקשורות לתוכנו או למילים שאינם מכירים.
- אפשר לבקש מהילדים לשתף ולספר על הצעצועים האהובים עליהם בגן ובבית - ממי קיבלו אותם? היכן הם מונחים בבית? אפשר להזמין ילדים להביא את הצעצוע או את התמונה שלהם ולספר עליהם.
- **שיח מתמטי -** ניתן לשאול את הילדים - מי זוכר איזה צעצוע הופיע ראשון בשיר? ואיזה הופיע אחרון? ומי הופיע לפני אחרון?

- אפשר להקים בגן תערוכה שבה נציג את הצעצועים האהובים (מהגן או מהבית). כל ילד יוכל להציג את הצעצוע או התצלום שלו. אפשר להכין קטלוג לתערוכה ולמספר את המוצגים. אפשר גם להזמין את הילדים לרקוד עם הצעצוע האהוב עליהם לצלילי השיר.
- כדאי לבחור מבין צעצועי הגן צעצועים המופיעים בשיר, לסדרם לפי סדר הופעתם ולמנות אותם (ומה יקרה אם אין בידינו אחד הצעצועים המוזכרים בשיר?). נאזין לשיר ונגלה אם זכרנו את סדר הופעת הצעצועים.
- ניתן לבקש מהילדים לאסוף את הבובות ממרחבי הגן, ולערוך השוואה למי יש צעצועים רבים יותר - לאסנת או לנו בגן? ואם נרצה שתהיה לנו כמות שווה, מה עלינו לעשות?
- נציע לילדים למיין את צעצועי הגן לקבוצות לפי קריטריונים שונים (חומר, גודל, שימוש ועוד).

- הנושא המתמטי: מושג המספר
- מושגים מתמטיים: מנייה, הוספה
- המושג המתמטי המודגש: מספר סודר - מציין את המקום הסידורי של הפריט בקבוצה. בשיר מופיעים הצעצועים לפי סדר והילדים יכולים להצביע על פריט בקבוצה ולומר את מיקומו הסידורי.
- היעד בסיום גן חובה: הילד ידע להשתמש במספרים סודרים עד שישי / שישיית.

- ניתן לאפשר לילדים לצלם את הצעצוע האהוב עליהם ולהכין בגן אלבום שבו יוצגו הצעצועים האהובים על ילדי הגן.
- ניתן לספר את הסיפור "הקנגורו הכחול של מאיה" מאת אמה צ'יצ'סטר קלארק, תרגום: נירה הראל. בסיפור מתוארת הרגשתו של הקנגורו האהוב על מאיה, כשעוד ועוד בובות וצעצועים מצטרפים אליו. ומה עושה מאיה כשהקנגורו הכחול עוזב את מיטתה לטובת הלול של אחיה התינוק.
- ניתן להקים בגן מרכז ל"שיפוצעצועים" - שאליו יביאו הילדים צעצועים מקולקלים שנדרש בהם שיפוץ וינסו לתקן אותם בעצמם.

לדוד מִשֶּׁה הִיתָה חֲוָה | מילים: תלמה אליגון, לחן: עממי אמריקאי

לְדוֹד מִשֶּׁה הִיתָה חֲוָה - אֵיָה אֵיָה אוּ,
וּבְחֲוָה הִיתָה פֶּרָה - אֵיָה אֵיָה אוּ.
וְהַפֶּרָה מִן מוֹ, הִיא כָּל הַיּוֹם מִן מוֹ.
לְדוֹד מִשֶּׁה הִיתָה חֲוָה - אֵיָה אֵיָה אוּ.

לְדוֹד מִשֶּׁה הִיתָה חֲוָה - אֵיָה אֵיָה אוּ,
וּבְחֲוָה הִיתָה כֶּבֶשׂה - אֵיָה אֵיָה אוּ,
וְהַכֶּבֶשׂה מָה מָה, וְהַפֶּרָה מִן מוֹ.
לְדוֹד מִשֶּׁה הִיתָה חֲוָה - אֵיָה אֵיָה אוּ.

לְדוֹד מִשֶּׁה הִיתָה חֲוָה - אֵיָה אֵיָה אוּ,
וּבְחֲוָה הִיא תִרְנָגוֹל - אֵיָה אֵיָה אוּ,
הַתִּרְנָגוֹל קוֹקוֹרִיקוֹ,
הִוא כָּל הַיּוֹם קוֹקוֹרִיקוֹ,
וְהַכֶּבֶשׂה מָה מָה, וְהַפֶּרָה מִן מוֹ.
לְדוֹד מִשֶּׁה הִיתָה חֲוָה - אֵיָה אֵיָה אוּ.

לְדוֹד מִשֶּׁה הִיתָה חֲוָה - אֵיָה אֵיָה אוּ,
וּבְחֲוָה הִיתָה סוּסָה - אֵיָה אֵיָה אוּ,
וְהַסּוּסָה אֵי אֵי, וְכָל הַיּוֹם אֵי אֵי.
וְהַתִּרְנָגוֹל קוֹקוֹרִיקוֹ,
וְהַכֶּבֶשׂה מָה מָה, וְהַפֶּרָה מִן מוֹ,
לְדוֹד מִשֶּׁה הִיתָה חֲוָה - אֵיָה אֵיָה אוּ.

לְדוֹד מִשֶּׁה הִיתָה חֲוָה - אֵיָה אֵיָה אוּ,
וּבְחֲוָה הִיא שֶׁפֶן - אֵיָה אֵיָה אוּ,
וְהַשֶּׁפֶן סֶ סֶ סֶ, הִוא כָּל הַיּוֹם סֶ סֶ סֶ,
וְהַסּוּסָה אֵי אֵי, וְהַתִּרְנָגוֹל קוֹקוֹרִיקוֹ,
וְהַכֶּבֶשׂה מָה מָה, וְהַפֶּרָה מִן מוֹ,
לְדוֹד מִשֶּׁה הִיתָה חֲוָה - אֵיָה אֵיָה אוּ.

שרית קבלוסקי

גן ארבל
מבשרת ציון

- מומלץ להתחיל בקריאת השיר במלואו, לעודד את הילדים להתעניין, לשאול שאלות הקשורות לתוכנו או למילים שאינם מכירים.
- ניתן לשוחח עם הילדים על המושג חווה: מה זו חווה? מי גר בה? האם ביקרו בחווה? כדאי להראות לילדים תמונות או סרטונים של חוות שונות. אפשר גם להתבונן ביצירת האמנות "החווה" מאת חואן מירו (1921, שמן על בד), לזהות את בעלי החיים המופיעים בשיר ואלה החסרים.
- ניתן לשוחח ולשיים את הקולות שאותם משמיעים בעלי החיים: החמור נוער, הכבשה פועה, הפרה גועה, התרנגול קורא, הסוס צוהל וכד'. אפשר גם לשחק משחקי זיהוי.
- **שיח מתמטי** - מה קורה למספר החיות של דוד משה כאשר מיתוסף בעל חיים? המספר גדל? קטן? ניתן לשאול כמה בעלי חיים מוזכרים בשיר.

- כדאי לאפשר לילדים להציע תנועה שתלווה את שמו של כל אחד מבעלי החיים כשנזכר בשיר, ובכל פעם לחזור על רצף התנועות בהתאמה.
- אפשר להזמין את הילדים לחקור את בעלי החיים המופיעים בשיר. ניתן להכין כרטיס מידע על בעלי החיים: שם בן / בת הזוג, שם הצאצא, הקול שאותו הוא משמיע, שם המגורים ועוד. את כרטיסי המידע להניח במקום בו יוכלו הילדים לעיין ולהוסיף מידע חדש שגילו.
- ניתן ליצור משחק מסלול במרחב הגן המתאר את הדרך של דוד משה בחווה - כאשר הוא עובר בין בעלי החיים. כדאי לשלב דמויות של בעלי חיים מתוך השיר ודמויות נוספות מתוך הצעצועים בגן. בנקודות העצירה אפשר לבחור פעולות בהן מתקדמים במסלול בהתאם לתוצאות הטלת קובייה. כדאי להתקדם בצורות האופייניות לבעלי החיים.

- הנושא המתמטי: מושג המספר
- מושגים מתמטיים: הוספה, רצף, מנייה.
- המושג המתמטי המודגש: הוספה - הגדלה של המספר באחד. בשיר בכל פעם מתווסף בעל חיים אחר.
- היעד בסיום גן חובה: הילד ידע לחבר עד 10 במצבים מוחשיים.

- בשולחן החול בגן נזמן לילדים דמויות של בעלי חיים ונעודד אותם ליצור ולשחק בסביבות חיים שונות.
- ניתן להציע לבנות סביבות שונות במרכז הבנייה תוך שימוש באמצעים מגוונים.
- נציע לילדים להמחיש את השיר, נעודד אותם להכין אביזרים מתאימים לדמויות ותפאורה מתאימה להמחזה.

אי שם רחוק | מילים ולחן: אריאלה סביר

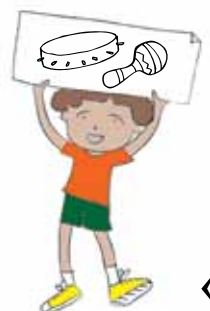
אי שם רחוק, רחוק
על עץ ירק, ירק,
צפור קטנטנה מתחילה לשרק,
שורקת ציף, ציף, ציף,
שורקת צף, צף, צף,
מזמינה עוד צפור להצטרף.
לה לה לה לה לה לה,
איזו מקהלה...

אי שם רחוק, רחוק
על עץ ירק, ירק
שתי צפרים מתחילות לשרק.

ליאת מימון

גן קשת
מיתר

- מומלץ להתחיל בקריאת השיר במלואו, לעודד את הילדים להתעניין, לשאול שאלות הקשורות לתוכנו או למילים שאינם מכירים.
- ניתן לשוחח עם הילדים על ציפורים המוכרות להם, או על הציפורים המבקרות בחצר הגן. אפשר לצפות בציפורים ולתעדן בדרכים מגוונות, להכין מגדיר ציפורים של הגן ועוד.
- כדאי לשוחח עם הילדים על קולות הציפורים: אילו קולות הן משמיעות? אפשר להקליט את קולן ולהאזין, לחקות את קול הציפור ועוד.

הצעות לעידוד השיח הרגשי והמתמטי

שיח מתמטי - בכל פעם נוספה ציפור אחת. מה קורה כשמוסיפים אחד או אחת? אפשר לשיר את השיר ובכל פעם לבדוק - כמה יש. אפשר גם לבדוק מה קורה כשמוסיפים שתיים.

- נזמין עשרה ילדים להצטרף לשיר. כל ילד יבחר ספרן מאחת עד עשר (אפשר במדבקה, שרשרת, כתר ועוד). כל ילד יפעל בתורו על-פי השיר, עד שיווצר ייצוג של רצף המספרים מאחת עד עשר. כדאי להקפיד לרקוד כלהקת ציפורים על-פי הצלילים.
- מומלץ בשלב מתקדם יותר להזמין ילד להיות ציפור ראשונה, וכל ילד שיצטרף יזמין ציפור נוספת בהתאם לשיר, עד שיוזמנו כל הילדים בגן ל"להקת הציפורים".
- כדאי להזמין את הילד המצטרף לבחור תנועה שתלווה את התקדמות הילדים: דילוגים, קפיצות, הליכה צידית וכו'...

רעיונות לפעילויות וליישום חזוייתי

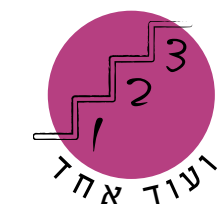
- ניתן לשיר ללא ליווי המוזיקה ולאפשר לילדים להחליט על מספר הציפורים המתחילות או המצטרפות לדוגמה: "אי שם רחוק, רחוק על עץ ירוק, ירוק **ארבע** ציפורים מתחילות לשרוק...", "ומזמינות עוד **שלוש** ציפורים להצטרף...". אפשר להשתמש במשרוקיות של ציפורים להשמעת צלילים באורכים שונים (ציץ, שירה, שריקה ועוד).
- תופסת ציפורים: מכריזים על ציפור שרוצה לצרף ציפור נוספת ללהקה. כאשר נתפסת ציפור, הן אוחזות ידיים ומנסות ללכוד יחד ציפור נוספת (מומלץ להימנע משרשרת ארוכה).

- הנושא המתמטי: מושג המספר
- מושגים מתמטיים: ישר המספרים, מנייה, הוספה
- המושג המתמטי המודגש: ישר המספרים - קו ישר שעליו מסומנות נקודות, המציינות את המספרים השלמים החיוביים והשליליים. הנקודות המציינות את המספרים השלמים מצויות במרחקים שווים זו מזו.
- היעד בסיום גן חובה: הילד ידע לחבר ולחסר עד 10 במצבים מוחשיים.

מושגים ונושאים מתמטיים

- הכנת משחק מסלול - ניתן להציע לילדים להכין משחק מסלול ברוח השיר. לדוגמה: מסלול שבו תחנות (עצים), ובכל פעם שמגיעים לתחנה - נוספת ציפור. כדאי לאפשר לילדים לתכנן וליצור את המשחק בעצמם.

הצעות לפעילויות הרחבה

אָצא לי השוּקָה | מילים ולחן: עממי

בואו נלך לשוק,
מה נקנה?

אָצא לי השוּקָה, בָּרוֹז קָטן אָקֵנָה לי.
הַבָּרוֹז - גַּע גַּע,
הַחֲתָלְתוּל - מִיָּאוּ מִיָּאוּ,
הַפִּלְבֶּלֶב - וְהֵב וְהֵב,
הַתְּרַנְגוּל - קוּ קוּ קוּרִיקוּ קוּ,
הוא יִזְמַר עַד אֹר הַבֶּקֶר.

אָצא לי השוּקָה, חֲמוֹר קָטן אָקֵנָה לי.
הַחֲמוֹר - אִי אָה,
הַבָּרוֹז - גַּע גַּע,
הַחֲתָלְתוּל - מִיָּאוּ מִיָּאוּ,
הַפִּלְבֶּלֶב - וְהֵב וְהֵב,
הַתְּרַנְגוּל - קוּ קוּ קוּרִיקוּ קוּ,
הוא יִזְמַר עַד אֹר הַבֶּקֶר.

אָצא לי השוּקָה, תְּרַנְגוּל קָטן אָקֵנָה לי.
הַתְּרַנְגוּל - קוּ קוּ קוּרִיקוּ קוּ,
הוא יִזְמַר עַד אֹר הַבֶּקֶר.

אָצא לי השוּקָה, פִּלְבֶּלֶב קָטן אָקֵנָה לי.
הַפִּלְבֶּלֶב - וְהֵב וְהֵב,
הַתְּרַנְגוּל - קוּ קוּ קוּרִיקוּ קוּ,
הוא יִזְמַר עַד אֹר הַבֶּקֶר.

אָצא לי השוּקָה, חֲתָלְתוּל קָטן אָקֵנָה לי.
הַחֲתָלְתוּל - מִיָּאוּ מִיָּאוּ,
הַפִּלְבֶּלֶב - וְהֵב וְהֵב,
הַתְּרַנְגוּל - קוּ קוּ קוּרִיקוּ קוּ,
הוא יִזְמַר עַד אֹר הַבֶּקֶר.

שוש אברס

גן אלמוגן
רישפון

- מומלץ להתחיל בקריאת השיר במלואו, לעודד את הילדים להתעניין, לשאול שאלות הקשורות לתוכנו או למילים שאינם מכירים.
- אפשר לשוחח עם הילדים על שאק - מי ביקר בשוק? מה מוכרים בשוק? מה הם אוהבים לקנות בשוק?
- בשיר מוזכרות חיות בית. נשוחח מהם התנאים הדרושים לגדל חיות בית? מי מגדל חיה בביתו? ומה ההבדל בין חיות בית לחיות בר?
- **שיח מתמטי -** ניתן לשוחח על סדר הופעת הדמויות, נשחזר את סדר הופעתם בשיר (מי הופיע ראשון?, מי הופיע לפני אחרון? מי רביעי? ועוד).

הצעות לעידוד השיח הרגשי והמתמטי

- אפשר להזמין את הילדים להכין כובע המתאים לבעל חיים המופיעות בשיר או לבחור אביזר המסמל את בעל החיים.
- מומלץ לאפשר לכל ילד לבחור בעל חיים שאותו הוא מבקש לייצג ולפעול על-פיו במרחב לפי השיר. בתום השיר נבקש מהילדים להסתדר בשורה על-פי סדר בעלי החיים הנזכרים בשיר, וכל אחד בתורו ימחז את הדמות שאותה ייצג בתנועה ובקול.
- נציע לילדים להמציא תנועה לכל אחד מבעלי החיים, וללוות בהן את התקדמותו במרחב או במעגל בעת השמעת השיר.

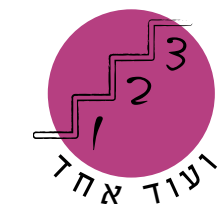
רעיונות לפעילויות וליישום חזוייתי

- הנושא המתמטי: מושג המספר
- מושגים מתמטיים: מספר סודר, רצף, הוספה, מנייה
- המושג המתמטי המודגש: רצף - סדרת מספרים עוקבים. באמצעות שיר זה נוכל להמחיש את רצף הופעת הדמויות בשיר.
- היעד בסיום גן חובה: הילד ידע למנות עד 20 עצמים.

מושגים ונושאים מתמטיים

- ניתן להציע לילדים להקים בגן מרפאה וטרינרית לבעלי חיים. ניתן לאסוף בובות פרווה של בעלי חיים שונים, ולהכין לכל בעל חיים כרטיס מעקב שבו יכתבו הילדים מהו הטיפול הנדרש.
- ניתן להעשיר את ספריית העיון בספרי מידע ואנציקלופדיות על בעלי חיים לעיונם החופשי של הילדים.

הצעות לפעילויות הרחבה

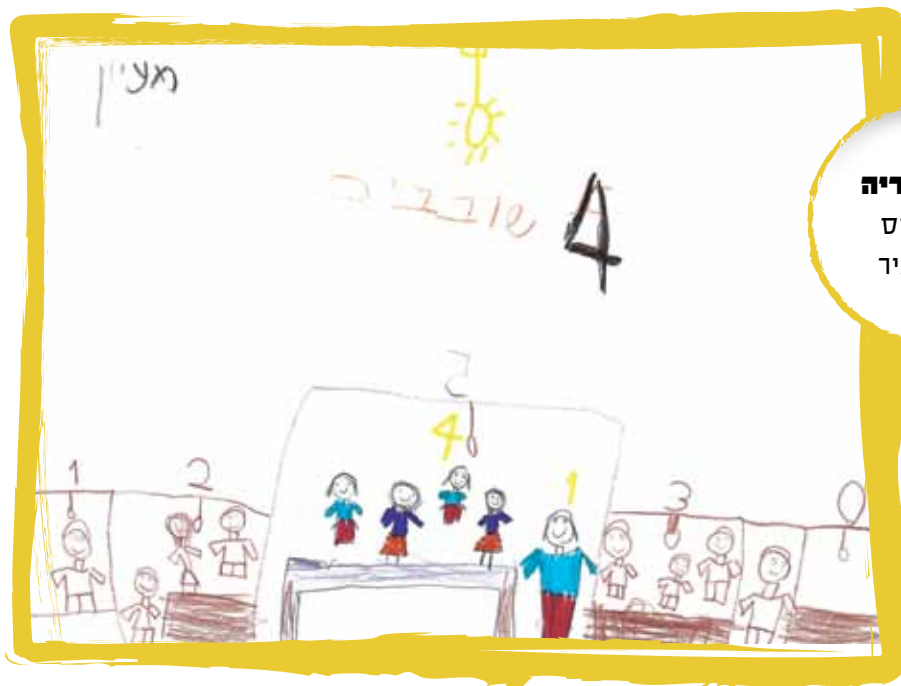
שׁוֹבְבִים בַּמָּטָה | מילים ולחן: דתיה בן דור

בַּמָּטָה אַחַת לֹא כָּל כָּךְ גְּדוֹלָה
שְׁנֵי שׁוֹבְבִים טְרַלְלָלָה.
אָמַר הַקָּטָן:
"בּוֹאוּ נִתְגַּלְגֵּל
וּמִי שָׁנוּפֵל נוֹפֵל".
וְגִיל גִּיל גוּל וְגִיל גִּיל גַּל...
וְהוֹפֵ! שׁוֹבֵב אֶחָד נָפֵל.

בַּמָּטָה אַחַת לֹא כָּל כָּךְ גְּדוֹלָה
שׁוֹבֵב אֶחָד טְרַלְלָלָה.
אָמַר הַקָּטָן:
"לֵיל מְנוּחָה
לִי וּלְכָל הַמְשֻׁפָּחָה".
וְנִים נִים נוּם וְנִים נִים נָם
וְהֵס...
שׁוֹבֵב אֶחָד נִרְדָּם.

בַּמָּטָה אַחַת לֹא כָּל כָּךְ גְּדוֹלָה
אַרְבָּעָה שׁוֹבְבִים טְרַלְלָלָה.
אָמַר הַקָּטָן:
"בּוֹאוּ נִתְגַּלְגֵּל
וּמִי שָׁנוּפֵל נוֹפֵל".
וְגִיל גִּיל גוּל וְגִיל גִּיל גַּל...
וְהוֹפֵ! שׁוֹבֵב אֶחָד נָפֵל.

בַּמָּטָה אַחַת לֹא כָּל כָּךְ גְּדוֹלָה
שְׁלוֹשָׁה שׁוֹבְבִים טְרַלְלָלָה.
אָמַר הַקָּטָן:
"בּוֹאוּ נִתְגַּלְגֵּל
וּמִי שָׁנוּפֵל נוֹפֵל".
וְגִיל גִּיל גוּל וְגִיל גִּיל גַּל...
וְהוֹפֵ! שׁוֹבֵב אֶחָד נָפֵל.

תמר זכריה

גן נרקיס
חבל יתיר

• מומלץ להתחיל בקריאת השיר במלואו, לעודד את הילדים להתעניין, לשאול שאלות הקשורות לתוכנו או למילים שאינם מכירים.

• ניתן לשוחח עם הילדים על הרגלים לפני השינה: איזו פיג'מה הם אוהבים ללבוש, איזה סיפור הם אוהבים לשמוע לפני השינה ועוד.

• שובבים במיטה - אפשר להזמין את הילדים לצלם את המיטה ולהצטלם במיטה שלהם ולהציג את התצלומים. אפשר גם להכין הַדְּבָק (קולאז') מכל התמונות של הילדים.

שיח מתמטי - מה קרה כאשר "נפלו" ילדים מהמיטה - האם במיטה נשאר מספר גדול יותר של ילדים או קטן יותר? נשאל את הילדים כמה ילדים היו בתחילת השיר, כמה ילדים נפלו מן המיטה, וכמה נותרו בסוף השיר.

• אפשר להמחזיז את השיר: הילדים ישבו בשורה זה ליד זה בקבוצות בנות חמישה ילדים - כל ילד יבחר את מקומו בחמישייה. כדאי להזמין ילד נוסף לתפקיד "המנצח", שינגן במצלתיים או באמצעות שני מכסים של סיר בהישמע המילה "הופ". נשיר את השיר יחד, ונפעל בהתאם לו. נקפיד שכל ילד יתגלגל בתורו לפי סדר.

• מומלץ בשלב מתקדם יותר להתחיל את השיר במספר שונה של שובבים - שמונה שובבים, שנים-עשר שובבים וכד'.

• כדאי לאפשר לילדים ליצור דמויות של "שובבים" ומיטה מחומרים מגוונים. את התוצרים כדאי להניח במקום נגיש ולאפשר לילדים לפעול, לשיר ולשחק באופן עצמאי.

• הנושא המתמטי: מושג המספר

• מושגים מתמטיים: מנייה בסדר יורד, חיסור

• המושג המתמטי המודגש: גריעה - הפחתה, החסרה. בכל פעם ש"נופל" ילד מן המיטה הוא נגרע ממספר הילדים אשר הופיעו בתחילת השיר.

• היעד בסיום גן חובה: הילד ידע לחסר עד 10 במצבים מוחשיים.

• ניתן להציע לילדים לערוך מסיבת פיג'מות בוקר בגן. ניתן להכין איתם רשימה של חפצים שכדאי להביא: פיג'מה, ספר, דובי, כרית, מברשת ומשחת שיניים ועוד.

• ניתן לקרוא את הסיפור - "הילד שלא אהב לישון לבדו" מאת מירה מאיר (ניתן לקרוא הצעות בחוברת זו בעמוד 63)

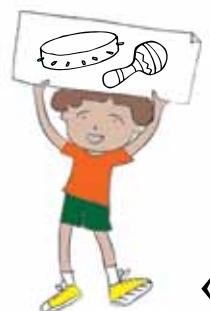
יש לי קן מגבועולים | מילים: מרים ילן שטקליס, לחן: ארנה ביאל

יש לי קן מגבועולים,
בו חמשת גוזלים.
אחד הלה, אחד ברח,
אחד נבהל, אחד נפל.
אחד קטן
נשאר בגן.
היה רעב,
מאוד עצב,
הלך בקש,
בקש-בקש,
גשש-גשש,
משש-משש,
משש-משש,
מצא עוגה
גדולה, גדולה,
מתוקה לה לה 3X
מתוקה.

פטריסיה עמר

גן מורן
אבן יהודה

- מומלץ להתחיל בקריאת השיר במלואו, לעודד את הילדים להתעניין, לשאול שאלות הקשורות לתוכנו או למילים שאינם מכירים.

"יש לי קן מגבעולים בו חמשת גוזלים" - בשיר לא מצוין שם הציפור. נזמין את הילדים להציע - איזהו הציפור הנזכרת בשיר, מבין הציפורים שהם מכירים או אלה שמבקרות בחצר הגן? נבקש לאייר אותה ולמצוא אותה במגדיר.

- אפשר לשוחח עם הילדים על בתי הגידול של בעלי החיים השונים (ציפור - קן, יונה - שובך, פרה - רפת ועוד). אפשר להזמין את הילדים להביא תמונות ולאגד את המידע במחשב, על מנת שיוכלו לפעול באופן עצמאי.

שיח מתמטי - בשיר מוזכרים חמישה גוזלים בקן. בשירו של חיים נחמן ביאליק בקן היו שלוש ביצים ובהן שלושה אפרוחים. אפשר לשאול את הילדים באיזה קן ישנם צאצאים רבים יותר? בכמה? מה צריך לעשות על מנת להשוות את מספר הצאצאים בשני הקנים?

- נכין בובות אצבע של גוזלים. בכל פעם ששרים את השיר ניתן להחסיר גוזל אחד במילים ולהדגים רק עם האצבעות.

- נמחזיז עם הילדים את השיר. נראה בפנטומימה את הפעולות שעשו הגוזלים: הלך, ברח, נבהל, נפל.

- אפשר להזמין את הילדים להמציא פעולות שונות שאותן עושים הגוזלים, לדוגמה: אחד קפץ, אחד דילג, אחד נותר וכד', ולהזמין את הילדים לשיר את השיר עם הפעולות החדשות שהציעו. אפשר גם להזמין את הילדים לצלם את עצמם בעת ביצוע התנועות שהציעו, וליצור מאגר תצלומים שישמש את הילדים באופן חופשי בעת פעילות עם השיר.

- הנושא המתמטי: מושג המספר
- מושגים מתמטיים: התאמה חד-חד ערכית, מנייה
- המושג המתמטי המודגש: התאמה חד-חד ערכית היא התאמה של אחד לאחד בין איברי שתי קבוצות. לכל גוזל בשיר מותאמת פעולה.
- היעד בסיום גן חובה: הילד ידע למנות עד 20 עצמים.

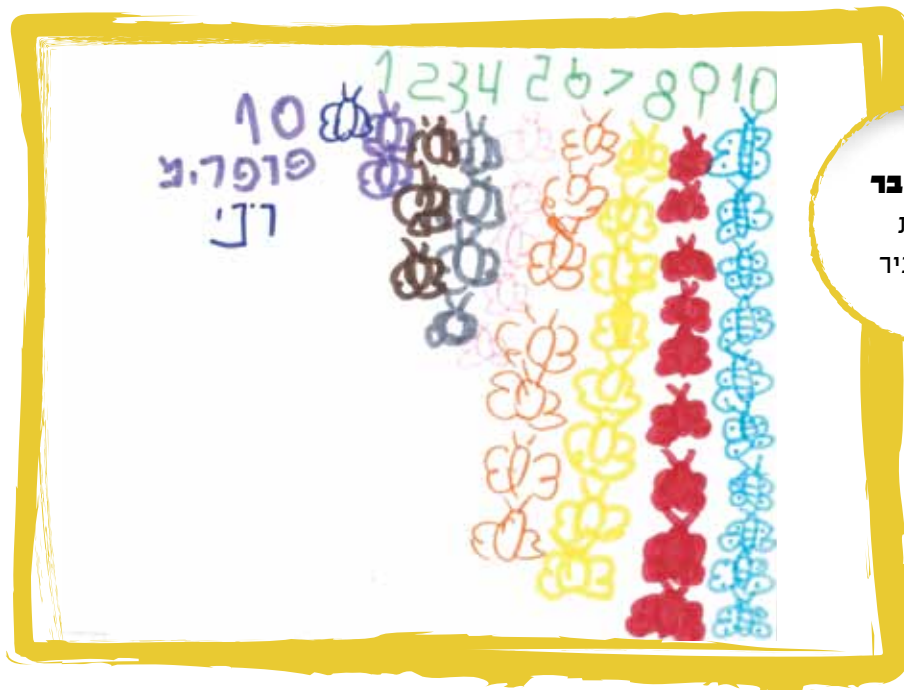
- ניתן ללמד את הדקלום - משחק "סבתא בישלה דייסה", שגם בו יש התאמה חד-חד ערכית ללא אזכור של שם המספר.
- נתנסה בהכנת עוגה בגן, ונציע לילדים לרשום בעצמם את המתכון.

יש לי פּרָפְרִים | מילים ולחן: עדי סולקין

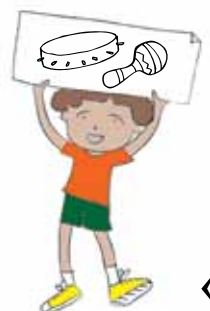
יש לי פּרָפְרִים, פּרָפְרִים עֲשֻׁרָה.
כָּכָה הם עולים וְיֹרְדִים בַּחֲזָרָה.
כָּכָה הם עולים וְיֹרְדִים חֵישׁ מֶהָר,
כָּכָה הם יֹרְדִים וְעוֹלִים עַל הַגָּדָר.

פִּתְאוֹם בָּא רוּחַ וְנָשַׁב, וְנָשַׁב וְנָשַׁב...
וּפּוּף פְּרָפֵר אֶחָד עָף.
כִּמָּה פְּרָפְרִים נוֹתְרוּ לִי?

דבורה בר

גן זית
חבל יתיר

- מומלץ להתחיל בקריאת השיר במלואו, לעודד את הילדים להתעניין, לשאול שאלות הקשורות לתוכנו או למילים שאינם מכירים.
- ניתן לשוחח עם הילדים על הפרפרים שהם מכירים או שראו בסביבת הבית או הגן.
- ניתן להתבונן בתמונות או בסרטונים בנושא פרפרים ולשוחח על מבנה גופו ועל תנועתו של הפרפר.
- **שיח מתמטי -** נשאל את הילדים כמה פרפרים היו בהתחלה? כמה נותרו בסוף השיר?

- ניתן להכין בובות אצבע בדמויות של פרפרים ולפעול איתן במהלך השיר.
- אפשר להמחזיז את השיר. נאפשר לילדים להידמות לפרפרים, לנוע במרחב באופן חופשי ולפעול על-פי השיר. אפשר גם להמחזיז את השיר בכמה קבוצות בו-זמנית.
- ניתן להתחיל את השיר בכל פעם ממספר אחר של פרפרים, לדוגמה: יש לי פרפרים יש לי פרפרים, פרפרים **שנים-עשר או ארבעה-עשר** ועוד.
- ניתן לשיר את השיר ולהציע לילדים להחסיר זוגות. בכל פעם יעוף זוג פרפרים. חשוב לשאול בכל פעם כמה נותרו?

- הנושא המתמטי: מושג המספר
- מושגים מתמטיים: חיסור
- המושג המתמטי המודגש: גריעה - הפחתה, החסרה. בכל פעם בשיר כשפרפר עף הוא נגרע ממספר הפרפרים אשר יושבים על הגדר.
- היעד בסיום גן חובה: הילד ידע לחסר עד 10 במצבים מוחשיים.

- "גינת פרפרים" - ניתן לשתול בחצר הגן שתילים המזמינים פרפרים, להכיר את הצמחים הפונדקאים ואת הפרפרים. ניתן להציע לילדים להכין בגן מגדיר פרפרים.
- ניתן לקרוא את הסיפור "שלושת הפרפרים" מאת לוין קיפניס.
- ניתן לדקלם עם הילדים את הדקלום "בוא אליי פרפר נחמד" מאת פניה ברגשטיין.

למה לובשת הזברה פיג'מה? | מילים: ע. הלל, לחן: דובי זלצר

מי יודע מדוע ולמה
לובשת הזברה פיג'מה?

כי בבקר יום א'
הזברה קמה,
פשטה את הפיג'מה,
לבשה מן הסתם
מכנסים וחלצה.
אך מיד היא הרגישה
שאין היא מרצה,
מהרה ולבשה פיג'מה,

בבקר יום ב' הזברה קמה,
פשטה את הפיג'מה,
לבשה בשמחה
את בגדי ההתעמלות.
אך אוי דבקה בה
מחלת העצלות,
מהרה ולבשה פיג'מה,

בבקר יום ג'
הזברה קמה,
פשטה את הפיג'מה,
טרחה וטרחה
ומדדה לה סרבל.
אך היתה זה בגד
חם ומסרבל,
מהרה ולבשה פיג'מה,

בבקר יום ד'
הזברה קמה,
פשטה את הפיג'מה,
לבשה בשמחה בגד ים.
אך אוי ואבוי
היא קבלה מחלת ים,
מהרה ולבשה פיג'מה,

בבקר יום ה'
הזברה קמה,
פשטה את הפיג'מה,
עמדה ומדדה לה שמלת מלמלה.
אך מיד ובטרם
בטרם התרגלה לה,
מהרה ולבשה פיג'מה,

בערב שבת
הזברה קמה,
אך בטרם פשטה את הפיג'מה,
ישבה וחסבה
אם כדאי ליום אחד בלבד
לטרח וללבש את שמלת השבת.

ישבה וחסבה, וחסבה וחסבה,
וחסבה עד מוצאי שבת.
ומאז איש אינו שואל מדוע ולמה
לובשת הזברה פיג'מה.

**אביבית
קלוג חטב**
גן אלמוגן
רישפון

- מומלץ להתחיל בקריאת השיר במלואו, לעודד את הילדים להתעניין, לשאול שאלות הקשורות לתוכנו או למילים שאינם מכירים.
- ניתן להתבונן בתמונות או בסרטון על זברה - מה מיוחד בבעל החיים הזה? האם כל הזברות דומות?
- ניתן לשוחח על הסדר השבועי בגן: אילו חוגים מתנהלים ובאילו ימים? אילו פעילויות מיוחדות נערכות בכל אחד מימי השבוע?
- נשוחח על שמות הימים: יום א' - יום ראשון, יום ב' - יום שני וכן הלאה. וכיצד נקרא היום השביעי? - שבת. נשאל את הילדים מדוע לדעתם כך נקראים הימים?

- ניתן לאסוף פריטי לבוש מתאימים ולאפשר לילדים ללבוש אותם. לאחר מכן ניתן להסתדר לפי רצף ימי השבוע.
- כדאי להניח את פריטי הלבוש במרכז המשחק הסוציודרמטי ולסדרם בארון לפי ימות השבוע. רצוי לאפשר לילדים לשחק באופן עצמאי.
- נכין עם ילדים לוח שבועי שבו נציין את הפעילויות האופייניות לכל אחד מימי השבוע בגן. נציע לכל ילד להכין את הסדר השבועי שלו: מה הוא יעשה בשבוע הקרוב - חוגים? עם אילו חברים הוא ייפגש? האם מתוכננים אירועים משפחתיים וכו'.

- הנושא המתמטי: מושג המספר
- מושגים מתמטיים: מספר סודר
- המושג המתמטי המודגש: מספר סודר - מציין את המקום של הפריט בקבוצה. השיר הזה מציג את סדר ימי השבוע. פריטי הלבוש מצוינים בהתאמה לשמות הימים.
- היעד בסיום גן חובה: הילד ידע להשתמש במספרים סודרים.

- ניתן לקרוא את הסיפור "יום שישי של יויו" מאת דתיה בן דור. לפעילויות אפשר להסתכל בעמוד 68 בחוברת זאת.
- ניתן לתכנן עם הילדים מסיבת פיג'מות בגן.
- ניתן להביא לגן יומנים שונים ולהתבונן בדרכי תכנון ותיעוד של אירועים במהלך השבוע.

שש | מילים: אהוד מנור, לחן: מתי כספי

כָּבֶד הָיִיתִי בֶּן שָׁנָה,
קִבְּלָתִי דֹב בְּמַתָּנָה.
אֶת גִּיל שְׁנָתִים וְשָׁלוֹשׁ
אֲנִי זֹכֵר הֵיטֵב בְּרָאשׁ.

נִכּוֹן, הָיִיתִי בֶּן אַרְבַּע,
הוֹרִי עָשׂוּ לִי מִסְבָּה.
מִזְמָן הָיִיתִי בֶּן חֲמֵשׁ
אֲבָל הַיּוֹם זֶה מְרַגֵּשׁ.
יְלָדִים: כִּי אַתָּה כָּבֶד בֶּן שֵׁשׁ!

וּמַעֲכָשׁוּ אֲנִי מִבְּקֶשׁ
לְהִשָּׁאֵר כָּל הַזְמָן
רַק בֶּן שֵׁשׁ.
רַק בֶּן שֵׁשׁ לְעוֹלָם,
זֶה הַגִּיל הַמְּשֻׁלָּם.
כֵּן, אֲנִי מִתְעַקֵּשׁ,
רַק בֶּן שֵׁשׁ.

כָּשֶׁהָיִיתִי בֶּן שָׁנָה
תָּמִיד בִּקְשָׁתִי עוֹד מָנָה.
בְּגִיל שְׁנָתִים וְשָׁלוֹשׁ
לְמַדְתִּי אֵיךְ צָרִיךְ לָדַשׁ.
וּכְשֶׁהָיִיתִי בֶּן אַרְבַּע
גִּלְתִּי מָה זֹאת אֶהְבָּה.
וּכְשֶׁהָיִיתִי בֶּן חֲמֵשׁ
הִתְחַלֵּתִי לְשׁוֹחֵק בָּאֵשׁ.
יְלָדִים: אֵךְ בֶּן שֵׁשׁ לֹא חוֹשֵׁשׁ?

וּמַעֲכָשׁוּ אֲנִי מִבְּקֶשׁ...

אֲנִי רוֹאֶה אֶת הַהוֹרִים,
וְאֶת כָּל הַמְּבֻגָּרִים,
וְאִם זֶה כָּל מָה שֵׁיִשׁ
אֲנִי מִמְּשִׁיךְ לִהְיוֹת בֶּן שֵׁשׁ.
יְלָדִים: אַתָּה מִמְּשִׁיךְ לִהְיוֹת בֶּן שֵׁשׁ?

מיכל זוהר שכנר

גן ארז
חיפה

- מומלץ להתחיל בקריאת השיר במלואו, לעודד את הילדים להתעניין, לשאול שאלות הקשורות לתוכנו או למילים שאינם מכירים.
- נשוחח על חוויית יום ההולדת האחרון של הילדים והילדות, ונעודד אותם לספר עליה - מה הרגישו ביום הזה? ממה התרגשו במיוחד? נאפשר להם להביא תמונות מיום ההולדת ולשתף את החברים.
- נעודד את הילדים וצוות הגן לספר בני כמה הם, ומתי הם חוגגים יום הולדת? האם כל ילדי הגן באותו גיל? האם ישנם ילדים שנולדו באותו חודש ובאותו יום?
- **שיח מתמטי -** נאפשר לילדים ולצוות לבחור סמליל ליום ההולדת שלהם. נאתר את תאריכי יום ההולדת בלוח השנה של הגן, ונסמן את מיקומו של כל ילד וילדה. נבדוק - בעוד כמה זמן מהיום יחוגג כל אחד מהם את יום ההולדת שלו.

- נזמין את הילדים להביא תמונות שלהם מגילאים שונים, או לצייר את עצמם בגילאים שונים. נחבר את התמונות ל"סרטון" או ל"ספרון" המתאר את ההתפתחות במהלך הזמן. כדאי לציין את גיל הילדים ברצף התמונות בסרטון או בספרון. כדאי להזמין את ההורים לספר סיפור קטן על הילד שלהם "איך גדלתי" "הופ, הופ טרללה גדלתי בשנה" ועוד. כדאי להציג את הסרטונים או הספרונים במקום שאליו יוכלו הילדים לחזור ולעין בהם באופן עצמאי.
- אפשר לפזר חישוקים במרחב הגן, ובכל חישוק להניח כרטיס עם ספרה (1 - 6). נזמין את הילדים להתקדם מחישוק לחישוק על-פי רצף הספרות בדרכים שונות: קפיצה בשתי רגליים, ניתור, קפיצה על רגל אחת ועוד, תוך כדי האזנה לשיר.
- ניתן לבדוק באמצעות דיאגרמה כמה ילדים בגן הם בני אותו גיל. בציר האנכי נציב את רצף הספרנים, ומתחת לציר האופקי נניח את התבחינים המייצגים את הגילאים: 2, 3, 4, 5, 6, 7.

- הנושא המתמטי: מושג המספר
- מושגים מתמטיים: מנייה, ישר המספרים
- המושג המתמטי המודגש: ייצוג מספרים. זיהוי וייצוג מספרי של כמויות. ניתן לעשות זאת באמצעות סמלים, עצמים, תנועה והייצוג הגרפי של המספר.
- היעד בסיום גן חובה: הילד ידע לזהות ולייצג את המספרים מאפס עד עשר.

- ניתן לתכנן עם הילדים בגן את מסיבת יום ההולדת שלהם או של בובה. הילדים יכינו רשימת מוזמנים ורשימת כיבוד, ויבחרו את תוכנית יום ההולדת שלהם - אילו משחקים ישחקו, אילו שירים ישירו וכד'.
- אפשר לקרוא את הסיפור "המסע לגיל ארבע" מאת אורי אורלב.

בִּים בָּם בּוֹם | מילים: יורם טהרלב, לחן: משה וילנסקי

אָמַר חֲבֵרוֹ "לֹא נוֹכָא חֲבֵר,
יִשְׁנֵן צָרוֹת גְּדוּלוֹת יוֹתֵר".

מָה סוּפוֹ שֶׁל זֶה הַזָּמֵר
בִּים בָּם בּוֹם,
אִם תִּרְצוּ לָשִׁים לוֹ גֶּמֶר
בִּים בָּם בּוֹם,
אִם תִּרְצוּ לָשִׁים לוֹ גֶּמֶר
בִּים בָּם בּוֹם,
תִּדְחֲפוּ לְאַזֵּן צֶמֶד
בִּים בָּם בּוֹם.

אָמַר חֲבֵרוֹ "לֹא נוֹכָא חֲבֵר,
יִשְׁנֵן צָרוֹת גְּדוּלוֹת יוֹתֵר".
אָמַר חֲבֵרוֹ "לֹא נוֹכָא חֲבֵר,
יִשְׁנֵן צָרוֹת גְּדוּלוֹת יוֹתֵר".

שְׁנֵי חֲבֵרִים הָלְכוּ בַּדֶּרֶךְ
בִּים בָּם בּוֹם,
אֶחָד קָבַל מִכָּה בַּבֶּרֶךְ
בִּים בָּם בּוֹם,
אֶחָד קָבַל מִכָּה בַּבֶּרֶךְ
בִּים בָּם בּוֹם,
לֹא בְּדִיּוֹק אֲבָל בְּעֶרֶךְ
בִּים בָּם בּוֹם.

אָמַר חֲבֵרוֹ "לֹא נוֹכָא חֲבֵר,
יִשְׁנֵן צָרוֹת גְּדוּלוֹת יוֹתֵר".

הִתְיַשֵּׁב אוֹתוֹ בִּישׁ גָּדָא
בִּים בָּם בּוֹם,
תַּחַת עֵץ הָאֲבוּקָדָה
בִּים בָּם בּוֹם,
תַּחַת עֵץ הָאֲבוּקָדָה
בִּים בָּם בּוֹם,
קִדְּם שֵׁם פֶּהָה עֲמָדָה
בִּים בָּם בּוֹם.

אָמַר חֲבֵרוֹ: לֹא נוֹכָא חֲבֵר
יִשְׁנֵן צָרוֹת גְּדוּלוֹת יוֹתֵר

אֲזַעְלָמָה יִפֹּת עֵינַיִם
בִּים בָּם בּוֹם,
זִרְקָה לוֹ פֶּרֶחַ מִשְׁמַיִם
בִּים בָּם בּוֹם,
זִרְקָה לוֹ פֶּרֶחַ מִשְׁמַיִם
בִּים בָּם בּוֹם,
יַחַד עִם צִנְצֻנֹת מַיִם...
בִּים בָּם בּוֹם.

שרית קפלנסקי

גן ארבל
מבשרת ציון

- מומלץ להתחיל בקריאת השיר במלואו, לעודד את הילדים להתעניין, לשאול שאלות הקשורות לתוכנו או למילים שאינם מכירים.
- נשוחח עם הילדים על ההומור בשיר. מה קרה לביש גָדָא? מה קרה כשעלמה יפת העיניים זרקה לו פרח ועוד.
- נזמין את הילדים לספר מה מצחיק אותם, לספר על תוכנית טלוויזיה, על סרטון, על ספר או על חוויות מצחיקות שחוו.

הצעות לעידוד השיח
הרגשי והמתמטי

שיח מתמטי - נשוחח עם הילדים על מבנה השיר - בית ופזמון חוזר. נזמין אותם לבחור סמליל המייצג בית וסמליל המייצג פזמון. נאזין לשיר, ותוך כדי האזנה נניח את הסמלילים בהתאמה. בסיום - נזמין את הילדים להתבונן בדגם שנוצר המייצג את מבנה השיר.

- נזמין את הילדים והצוות לאסוף בדיחות ולספרן לילדי הגן. את הבדיחות נאסוף ל"ספר הבדיחות של גן". במהלך השנה נעשיר את הספר בבדיחות חדשות.
- נזמין את הילדים להתבונן בדגם המייצג את מבנה השיר ולהציע תנועות המתאימות לבית, למשפט החוזר "בם, בם בום" ולפזמון החוזר. נאפשר להם לתעד את התנועות בכל דרך שיבחרו (צילום, איור) ולאגוד את התיעוד בקלסר הריקודים של הגן. כדאי לאפשר לילדים להשתמש בכלי הקשה שונים לליווי הריקוד.
- נאפשר לילדים לתכנן מסלולים שונים בגן או בחצר שבהם יעברו לפי קצב השיר.

רעיונות לפעילויות
וליישום חווייתי

- הנושא המתמטי: תחושה מרחבית
- מושגים מתמטיים: כיוון ותנועה
- המושג המתמטי המודגש: תחושה מרחבית - מתבטאת ביכולת להבין ולהשתמש בתיאורים מילוליים ובייצוגים חזותיים. בריקוד זה יתנסו הילדים בהליכה על קו המעגל.
- היעד בסיום גן חובה: הילד ידע לבצע משימות הקשורות ליחסים בסיסיים במרחב.

מושגים ונושאים
מתמטיים

- נקרא לילדים סיפורים הומוריסטיים כמו "כך ולא כך" ו"המפוזר מכפר אז"ר" מאת לאה גולדברג.
- נלמד את הילדים ריקודים עם תנועות מצחיקות כמו "קיפוד על הזקן". ראו הצעות לפעילויות בחוברת זו בעמ' 56.

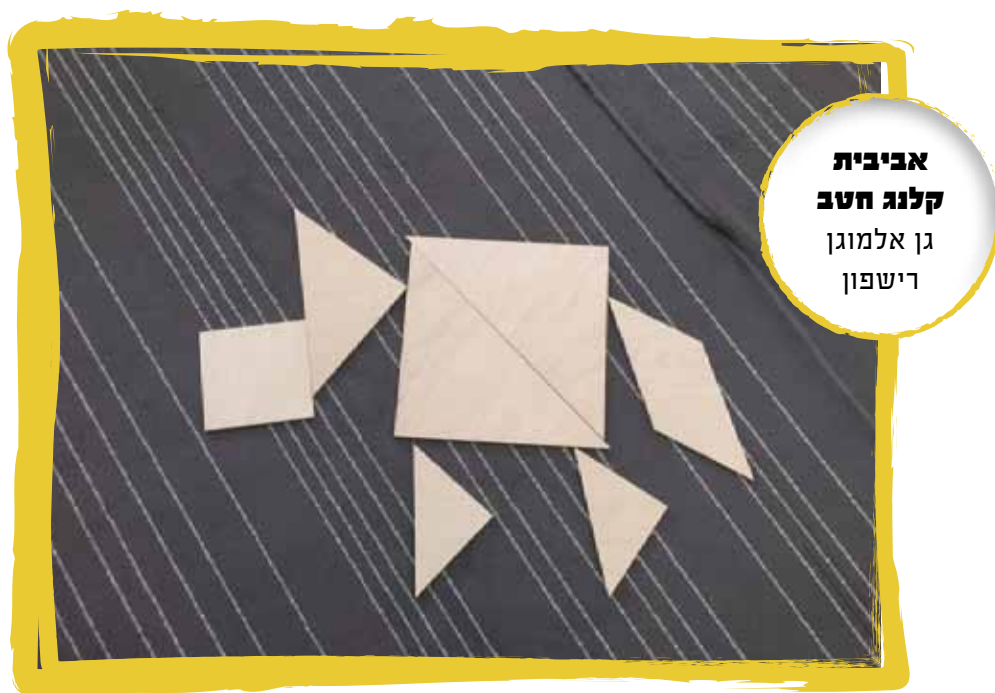

הצעות לפעילויות
הרחבה

יש לנו תיש | מילים: יצחק אלטרמן, לחן: עממי גרמני

יש לנו תיש,
לתיש יש זקן,
ולו ארבע רגלים
וגם זנב קטן.

במקל, בסרגל -
מה שבא ליד!
במקל, בסרגל -
מה שבא ליד!

• מומלץ להתחיל בקריאת השיר במלואו, לעודד את הילדים להתעניין, לשאול שאלות הקשורות לתוכנו או למילים שאינם מכירים.

• נשאל את הילדים מה הם לומדים על התיש מהשיר, והאם התיאור הוא דמיוני או מציאותי? מה היו רוצים לדעת עליו עוד?

• כדאי להתייחס לחלק ההומוריסטי בשיר "במקל בסרגל מה שבא ליד".

שיח מתמטי - פתרון בעיות בחלוקה לזוגות: מה נעשה במצב של מספר אי-זוגי? מהו ההבדל בין טור לשורה? מי יהיה הזוג הראשון?

הצעות לעידוד השיח הרגשי והמתמטי

• ניתן להציע לילדים להמציא משחק תנועה לשיר, כאשר נקודת המוצא היא חלוקה לזוגות ועמידה בטור. נרקוד ונשחק בהתאם להמצאות הילדים.

• נעודד את הילדים לתעד את מהלך הריקוד בכל דרך שיבחרו. נשאל - מהי הפעולה הראשונה? השנייה? הילדים יתעדו את המהלך, ונתייק את הדברים בקלסר הריקודים של הגן.

• אפשר ללמד את הילדים את תנועות הריקוד המוכר, לרקוד ולשחק תוך כדי התייחסות לחלוקה לזוגות, להבדל בין טור לשורה, לסדר, לכיוונים וליחסים במרחב.

רעיונות לפעילויות וליישום חזוייתי

• הנושא המתמטי: מושג המספר ותחושה מרחבית

• מושגים מתמטיים: זוג, כיוון ותנועה

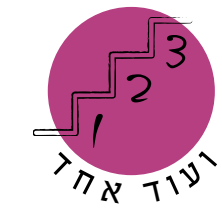
• המושג המתמטי המודגש: תחושה מרחבית. פעילות זו קשורה למיקום, לכיוון ולתנועה במרחב, ובאה לידי ביטוי במהלך הריקוד.

• היעד בסיום גן חובה: הילד ידע לבצע משימות הקשורות ליחסים בסיסיים במרחב.

מושגים ונושאים מתמטיים

• ניתן לרקוד ריקודי זוגות נוספים כמו: "מאחורי ההר" (ראו הצעות לפעילות בעמ' 24), "אל תכה, לא נאה" (פעילות מוצעת בחוברת "זמר לך לגיל הרך, שירי יום-יום") ולשלבם במאגר הדיגיטלי לשימוש העצמאי של הילדים.

הצעות לפעילויות הרחבה

בְּמִדֵּינֵת הַגְּמָדִים | מילים: אלה אמיתן, לחן: יצחק לוי

בְּמִדֵּינֵת הַגְּמָדִים רַעַשׁ מְהוּמָה,
הָצָבָא לְבוּשׁ מִדִּים יוֹצֵא לְמַלְחָמָה.
וּבְרֹאשׁ הַגָּדוֹד צוֹעֵד אֶצְבָּעוֹנֵי הַמִּפְקֵד,
הוּא חָבוּשׁ כּוֹבַע פְּלָדָה וּבִידוֹ סֶפֶה חֲדָה.
לָה לָה לָה לָה...

אַחֲרָיו הַפָּרָשִׁים רְכוֹבִים עַל פְּרָעוּשִׁים,
מִמְלָאִים חָלָל אֲוִיר בְּשָׁרִיקוֹת וּבְקוֹל שִׁיר.
הַמְתוֹפֵף מִכָּה בָּעֵז עַל חֲצִי קְלַפֵּת אֲגוּז,
וַיִּשִׁיר מָה טוֹב וּמָה צֶאֱת יַחַדוֹ לְמַלְחָמָה.
לָה לָה לָה לָה...

עִם חֲשֻכָה הָעֶפִיפוֹן, טָס מִמֶּשׁ כְּאִוִּירוֹן,
הוּא מֵאִיר לְכָל נֶנֶס אֶת הַדֶּרֶךְ בְּפָנָס.
בְּמִדֵּינֵת הַגְּמָדִים תָּם עִם עָרֵב קוֹל שְׁאוֹן,
הָצָבָא פּוֹשֵׁט מִדִּים וְכָלֶם שׁוֹכְבִים לִישׁוֹן.
לָה לָה לָה לָה...

שני לוטן

גן שיזף
הוד השרון

- מומלץ להתחיל בקריאת השיר במלואו, לעודד את הילדים להתעניין, לשאול שאלות הקשורות לתוכנו או למילים שאינם מכירים.
- ניתן לשוחח עם הילדים על מדינת הגמדים - האם היא קיימת? לזיכרון מה היה שם? באיזה גודל היו חפצים? הרהיטים? וכו'.
- אפשר לקרוא את מילות השיר ולהבחין בהומור: כלי הנשק, הלבוש והציוד הנלווה של הגמדים.

הצעות לעידוד השיח הרגשי והמתמטי

שיח מתמטי - כדאי לשוחח על התארגנות הגמדים היוצאים ל"מלחמה" - מהו הסידור במרחב? מי בראש? מי אחרון?

- אפשר לשחק משחק של מוביל-מובל: הולכים אחרי המוביל על-פי תנועותיו, ובסימן מוסכם (נגינה במצלתיים) המוביל הופך להיות מובל.
- רצוי להזמין את הילדים להמציא תנועות מתאימות לפזמון השיר ולהצטרף בהתאם למוזיקה.
- מומלץ להשמיע את השיר במלואו ולפעול - משחק מוביל-מובל בליווי הבית של השיר, ופעילות בהתאם לתנועות שהמציאו הילדים בליווי הפזמון.
- אפשר להציע לילדים להכין אביזרים שונים שיעשירו את החוויה.

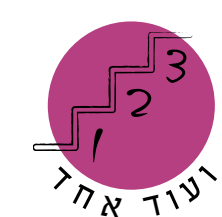
רעיונות לפעילויות וליישום חזוייתי

- הנושא המתמטי: מושג המספר והתחושה המרחבית
- מושגים מתמטיים: כיוון ותנועה
- המושג המתמטי המודגש: תחושה מרחבית. פעילות זו קשורה למיקום, לכיוון ולתנועה במרחב.
- היעד בסיום גן חובה: הילד ידע לבצע משימות הקשורות ליחסים בסיסיים במרחב.

מושגים ונושאים מתמטיים

- כדאי לשיר עם הילדים את השיר "מאחורי ההר" ראו הצעות פעילות בעמ' 24.
- אפשר לקרוא את הסיפור "הממלכה הקטנטנה" מאת אתגר קרת, שבו מסופר על ממלכת גמדים.

הצעות לפעילויות הרחבה

לְכֹכֵב שְׁלִי | מילים ולחן: עממי גרמני (נוסח עברי לא ידוע)

לְכֹכֵב שְׁלִי שְׁלוֹשׁ פָּנוֹת
שְׁלוֹשׁ פָּנוֹת לְכֹכֵב שְׁלִי.
לוֹיֵא הָיוּ לוֹ שְׁלוֹשׁ פָּנוֹת,
לֹא הָיָה זֶה הַכֹּכֵב שְׁלִי.

טובה אלחדד

גן תפארת טבריה
טבריה

• מומלץ להתחיל בקריאת השיר במלואו, לעודד את הילדים להתעניין, לשאול שאלות הקשורות לתוכנו או למילים שאינם מכירים.

• ניתן לשאול את הילדים אילו כובעים הם מכירים ולשוחח על השימוש בכובעים (כובע קש, כובע ים, כובע גרב ועוד).

שיח מתמטי - נזמן לילדים מגוון כובעים ונשוחח על הכובע המוזכר בשיר: האם קיים כובע בעל שלוש "פינות"? לאיזו צורה יש שלוש פינות? (ההבחנה בין גוף לצורה: לכובע מבנה תלת-ממדי ולכן הוא פירמידה, ואנחנו נתייחס למשולש שהוא חלק בלבד).

הצעות לעידוד השיח הרגשי והמתמטי

• ניתן להציע לילדים לשיר את השיר בליווי תנועות ידיים מתאימות.

• כדאי לאתגר את הילדים: בכל חזרה על השיר לגרוע מילה ולהציגה בתנועה שהמצאנו.

• רצוי לאפשר לילדים לצלם תמונות (אפשר להוסיף את המילה הכתובה) הממחישות את המילים לשימושם החופשי של הילדים. ניתן להציע לסדר ברצף, למספר את הרצף ולסמן בחץ המראה את הכיוון. אפשר גם להשתמש בתמונות בעת גריעת המילים בשירה החוזרת.

רעיונות לפעילויות וליישום חזוייתי

• אפשר להתחלק לשלוש וליצור משולשים בעזרת גומי רחב (בגדלים שונים ובגבהים שונים). נשיר את השיר וכאשר תוזכר המילה "פינות" ימתח כל ילד את הגומי לשם יצירת קדקוד. בסיום הפעילות נצייר את קווי המתאר של המשולש שיצרו הילדים ונשווה בין המשולשים. כדאי לצלם את הילדים בזמן הפעילות ולתת להם לצפות בסרטון ולהבחין בצורות שהתקבלו.

• הנושא המתמטי: מושג המספר

• מושגים מתמטיים: דגם חוזר

• המושג המודגש: דגם תנועה קבוע. משתמשים במלל ובתנועות של השיר. במהלך החזרה על השיר גורעים בכל פעם מילה ומשתמשים בייצוג התנועה.

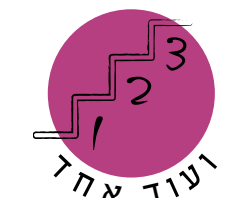
• היעד בסיום גן חובה: הילד יזהה, יתאר ויצור דגמים חוזרים.

מושגים ונושאים מתמטיים

• אפשר להניח ייצוגים שונים במרחב המפגש: סְפָרוֹת שונות בייצוגים שונים, כובעים שונים ודמויות של ילדים. נבחר שלושה ילדים שיתהלכו בין הייצוגים ונשמיע את השיר. בכל פעם כאשר השיר מופסק, על הילדים לעמוד על הייצוג המתאים של המילה שבה נעצר השיר.

• ניתן להציע לילדים להכין כובע מקיפולי נייר.

הצעות לפעילויות הרחבה

קפוד על הזקן | מילים ולחן: דתיה בן דור

הָיָה פֶּעַם אִישׁ, קָרָאוּ לוֹ אָסָף.
הוא תָּמִיד הֵלֵךְ לִישׁוֹן עִם קַרְנָף עַל הָאָף.

קַרְנָף עַל הָאָף 4X
פִּסְנִיתָר עַל הַסִּנְטוֹר 4X
קִצְפֹּת בִּכְיִסִּים 4X
תִּנּוּן בִּשְׂרוּוֹל 4X
קפוד על הזקן 3X
קפוד!

הָיָה פֶּעַם אִישׁ, קָרָאוּ לוֹ יוֹבָב.
הוא תָּמִיד הֵלֵךְ לִישׁוֹן עִם גָּמֶל עַל הַגֵּב.

גָּמֶל עַל הַגֵּב 4X
קַרְנָף עַל הָאָף 4X
פִּסְנִיתָר עַל הַסִּנְטוֹר 4X
קִצְפֹּת בִּכְיִסִּים 4X
תִּנּוּן בִּשְׂרוּוֹל 4X
קפוד על הזקן 3X
קפוד!

טל זיסו

גן צבר
אילת

הָיָה פֶּעַם אִישׁ, קָרָאוּ לוֹ חֲנָן.
הוא תָּמִיד הֵלֵךְ לִישׁוֹן עִם קפוד על הזקן.

קפוד על הזקן 3X
קפוד!

הָיָה פֶּעַם אִישׁ, קָרָאוּ לוֹ שְׂאוּל.
הוא תָּמִיד הֵלֵךְ לִישׁוֹן עִם תִּנּוּן בִּשְׂרוּוֹל.

תִּנּוּן בִּשְׂרוּוֹל 4X
קפוד על הזקן 3X
קפוד!

הָיָה פֶּעַם אִישׁ, קָרָאוּ לוֹ נָסִים.
הוא תָּמִיד הֵלֵךְ לִישׁוֹן עִם קִצְפֹּת בִּכְיִסִּים.

קִצְפֹּת בִּכְיִסִּים 4X
תִּנּוּן בִּשְׂרוּוֹל 4X
קפוד על הזקן 3X
קפוד!

הָיְתָה פֶּעַם אִשָּׁה, קָרָאוּ לָהּ אָסָתָר,
היא תָּמִיד הֵלְכָה לִישׁוֹן עִם פִּסְנִיתָר עַל הַסִּנְטוֹר.

פִּסְנִיתָר עַל הַסִּנְטוֹר 4X
קִצְפֹּת בִּכְיִסִּים 4X
תִּנּוּן בִּשְׂרוּוֹל 4X
קפוד על הזקן 3X
קפוד!

- מומלץ להתחיל בקריאת השיר במלואו, לעודד את הילדים להתעניין, לשאול שאלות הקשורות לתוכנו או למילים שאינם מכירים.
- ניתן לשוחח עם הילדים על ההומור בשיר שנוצר כתוצאה מהדברים הלא-הגיוניים והחריזה.
- **שיח מתמטי** - נשוחח עם הילדים על רצף הופעת הדמויות ועל דגם ההתווספות שלהן.

- כדאי להאזין לשיר ולחשוב על תנועות הממחישות את הדברים שאותם לקחו הדמויות לשינה (קצפת בכיסים, פסנתר על הסנטר ועוד).
- נאפשר לילדים להציג את התנועות המתאימות לכל מצב, ובכל פעם שמוזכרת הדמות יבצעו את התנועה.
- אפשר להזמין את הילדים ליצור בובת אצבע לכל דמות להעשרת החוויה בפעילות.
- נאפשר לילדים לבחור תפקידים: כל ילד ידגים תנועה לדמות. נבלבל את סדר הישיבה ונבקש מהילדים לקום כשמוזכרת השורה שלהם ולבצע את התנועה.

- הנושא המתמטי: מושג המספר
- המושגים המתמטיים: הוספה, רצף, דגם תנועתי
- המושג המתמטי המודגש: דגם תנועתי
- היעד בסיום גן חובה: הילד ידע למנות עד 20 עצמים.

- נציע לילדים לצייר את הדמויות המצחיקות ולהמציא דמויות נוספות.
- ניתן ללמד את הילדים את השיר "גברת עם סלים" מאת חיה שנהב, שבו מתוארת גברת הנכנסת לאוטובוס בצורה הומוריסטית, או "הגברת מרחוב בצלאל" מאת יורם טהר לב.
- אפשר לקרוא את הסיפור "כך ולא כך" מאת לאה גולדברג שבו מתוארים מצבים הומוריסטיים, או "שְטוּזִים" מאת דתיה בן דור.

חֲשׂוֹק | מילים: נורית יובל, לחן: אנדרה היידו

חֲשׂוֹק הָרֶם, חֲשׂוֹק הוֹרֵד,
חֲשׂוֹק סוֹבֵב, חֲשׂוֹק גִּלְגֵּל,
חֲשׂוֹק עָגֹל, חֲשׂוֹק גָּדוֹל,
חֲשׂוֹק יָכֹל לִהְיוֹת הַכֹּל.

גִּלְגֵּל שֶׁל מְכוֹנִית
גָּדוֹלָה וְחֲזָקָה,
גִּלְגֵּל שֶׁל מְכוֹנִית בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ.

חֲשׂוֹק הָרֶם...
מְכֶסֶה גָּדוֹל שֶׁל סִיר
מְבָרִיק וּמִצְחָצָח,
מְכֶסֶה גָּדוֹל שֶׁל סִיר רוֹתֵחַ בַּמִּטְבָּח.

חֲשׂוֹק הָרֶם...
גַּם כּוֹבֵעַ עַל הָרֹאשׁ
שֶׁלֹא יִהְיֶה לִי חֵם,
גַּם כּוֹבֵעַ עַל הָרֹאשׁ כְּשֶׁהוֹלְכִים לָיִם.
חֲשׂוֹק הָרֶם...

ליאת מימון

גן סביון
מיתר

- מומלץ להתחיל בקריאת השיר במלואו, לעודד את הילדים להתעניין, לשאול שאלות הקשורות לתוכנו או למילים שאינם מכירים.
- נשוחח עם הילדים על - מה עוד חישוק יכול להיות? גלגל, הגה של נהג, צמיד, כובע על הראש, מראה לראות בה כמה אני יפה. נאפשר לילדים להדגים את הרעיונות שלהם. נאזין לשיר ונגלה מה מכל מה שהצענו מופיע בשיר.
- **שיח מתמטי -** נשוחח על ההבדל בין עיגול למעגל (עיגול = השטח הכלוא במעגל כולל ההיקף. מעגל = היקף).

- נשיר ונבצע את התנועות בעזרת חישוקים.
- נציע לילדים לשחק בפנטומימה - אחד הילדים יציג שימוש בחישוק בפנטומימה, ומי שיגלה יהיה המציג הבא.
- נעודד את הילדים לכתוב בית רביעי לשיר ולחשוב - למה יהפוך החישוק?
- נציע לילדים לאתר ולאסוף חפצים ואביזרים בצורת מעגלים ועיגולים בגו ובחצר, וליצור קֶדֶק (קולאז') או פסל סביבתי.
- נציע לילדים להתנסות במחוגה וליצור עיגולים שונים בעזרתה. ניתן להשתמש במחוגה המקובלת או להכין מחוגה ממלבן פוליגל שבקצותיו חורים. לכל אחד מן החורים מכניסים עיפרון. האחד משמש כמרכז המעגל ובעזרת השני מסרטטים את המעגל.

- הנושא המתמטי: גיאומטריה
- מושגים מתמטיים: קווים, צורות וגופים
- המושג המתמטי המודגש: גופים. גוף הוא תלת-ממדי, בעל נפח ותופס מקום בחלל.
- היעד בסיום גן חובה: הילד ידע לזהות ולשיים גופים תלת-ממדיים.

- נרקוד ריקודי מעגל, תוך הדגשת ההבדל בין עיגול למעגל.
- ניתן להציע לילדים ליצור ספר חידות לגן ברוח השיר.
- נאפשר לילדים להמציא משחקים עם חישוקים.

בסיפור

פֶּעַם הָיָה יֶלֶד שְׁלֹא רָצָה לִישֹׁן לְבָדוֹ

מאת מירה מאיר

הספר מתאר חוויה של ילד שאינו רוצה לישון לבדו. על מנת להפיג את בדידותו הוא הציע פתרון יצירתי: בכל יום בשבוע הוא צירף למיטה חבר, עד שביום שישי הוא מצא עצמו עם כל חבריו ממדף הבובות יחד איתו במיטה: **הדובי, הארנב, הקופי, הנחש והחתול**. ומה קורה כשנעשה צפוף מדי?

• אפשר לדבר עם הילדים והילדות על "טקס השינה" שלהם: איך הם מתכוננים לשינה? האם יש להם סיפור, תפילה, שיר או טקס שמסייעים להם להיפרד מהיום? האם הם ישנים עם בובה כלשהי? כדאי להזמין את הילדים לספר עליה, להציג אותה באמצעות תצלום או להביאה לגן.

הצעות לעידוד השיח הרגשי והמתמטי

• כדאי לעודד את הילדים לעיין באיורים, ולנסות לספר בעצמם את הסיפור על המחזוריות שבו. אפשר להזמין את הילדים להתבונן באיור בעמוד הראשון והאחרון - מה דומה? ומה שונה? ואיך הילדים מסבירים את השוני?

שיח מתמטי - נשוחח עם הילדים ונשאל - איזו דמות נוספה בכל פעם? כמה דמויות נוספו בסך הכול?

• כדאי להציע לילדים להמחזיז את הסיפור בעזרת בובות פרווה של דובי, של ארנב, של קופי, של נחש ושל חתול (או אחרות שנמצאות בגן). רצוי להשאיר את הספר והבובות במקום זמין לילדים כדי שיוכלו להמחזיז את הסיפור בעצמם.

רעיונות לפעילויות וליישום חזיוני

• בהשראת הסיפור אפשר לתכנן עם הילדים "מסיבת פיג'מה", ולהכין לצורך כך רשימה של הדברים שנחוצים למסיבה. נכין הזמנות, נארגן את סביבת הגן ועוד....

• ניתן להקים בגן מרפאה וטרינרית ולהכין לכל אחד מבעלי החיים כרטיס מעקב. ניתן להכין רשימה של ממתנים, רשימת תרופות, מדידות ועוד.

• הנושא המתמטי: מושג המספר.

• מושגים מתמטיים: רצף, מנייה-הוספה, מנייה-גרועה.

• המושג המתמטי המודגש: הוספה, הגדלה של הכמות באחד. בסיפור מיתוספת בכל פעם דמות אחרת. מושג נוסף - גרועה, הפחתה, החסרה.

מושגים ונושאים מתמטיים

• היעד בסיום גן חובה: הילד ידע לחבר עד 10 במצבים מוחשיים.

- אפשר לקרוא את הסיפור "לבד על המרבד" מאת בריאן וילדסמית', שבו מסופר על החתול ש"ישב לבדו על המרבד". בכל קטע בסיפור מצטרף אליו בעל חיים אחר עד ש"פסטטטטט!" - הוא מגרש את כולם. כדאי לשים לב, שבניגוד לספר "פעם היה ילד שלא רצה לישון לבדו" שבו נגרעת בכל פעם חיה אחת, בספר הזה הגריעה היא של כל החיות יחדיו "חתול אחד נחמד יושב על המרבד, לבד".
- בהשראת הסיפור ניתן לשיר יחד את השיר "שובבים במיטה" שכתבה והלחינה דתיה בן-דור. הצעות לפעילות בעמוד 38 בחוברת זאת.

מֵאָה חֲדָרִים | מאת חיה שנהב

בסיפור מסופר על אדם שלא הסתפק בביתו הקטן והתחיל לבנות בית בעל... מאה חדרים. לאחר שנבנו מאה החדרים, הוא מין את חפציו, ובכל חדר הניח משהו אחר. האם הצליח להסתדר?

• נזמין את הילדים לספר על הבית שלהם - כמה חדרים בבית? למה משמש כל חדר? איזה חדר הם אוהבים במיוחד בבית שלהם? אפשר לבקש מהילדים להביא תמונה או לצייר את החדר שלהם ולתלות את הציורים על הלוח שיועד לכך בגן.

• ניתן לשאול את הילדים אם הם היו רוצים לגור בבית שבו מאה חדרים, איך הם היו מרגישים בבית כזה, ומה היו מניחים בכל חדר.

שיח מתמטי - נשוחח על המספר 100. נכתוב את הספרן ונתייחס למבנה שלו. נשים לב, כי זהו ספרן תלת-ספרתי, ונשווה אותו לספרנים דו-ספרתיים וחד-ספרתיים.

בואו נדבר
הצעות לעידוד השיח
הרגשי והמתמטי

• נמנה עם הילדים עד 100 בדרכים שונות: באחדות, בעשרות בעת פעילות מעברים כמו יציאה לחצר, מעבר מפעילות לפעילות ועוד.

• אפשר לשחק משחקים שבהם סופרים עד 100 כגון: מחבואים, תופסת ועוד.

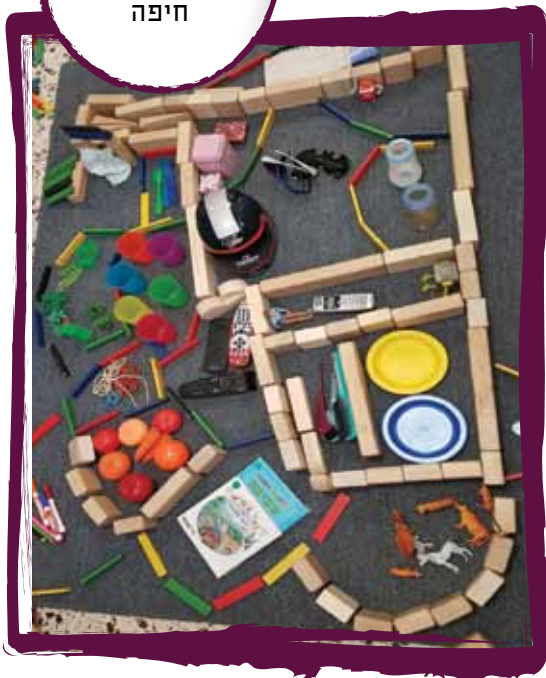
• ניתן להציע לילדים לאסוף 100 קוביות ולבנות מהן מבנה. רצוי לצלם את המבנה ולהציע אותו כדגם. כמו כן, לאפשר לילדים לבנות מבנים שונים עם אותו מספר קוביות.

הלכה למעשה
רעיונות לפעילויות
וליישום חזוייטי

מיכל זוהר שכנר

גן ארז
חיפה

• הנושא המתמטי: מושג המספר

• מושגים מתמטיים: רצף, מנייה

• המושג המתמטי המודגש: מנייה
בעשרות 10, 20, 30 וכו'

• היעד בסיום גן חובה: הילד ידע למנות מעבר ל-20.

בעין מתמטית
מושגים ונושאים
מתמטיים

• ניתן להכין עם הילדים משחק מסלול שבו מתקדמים מ-1 עד 100. בנקודות העצירה כדאי להזמין את הילדים לתכנן משימות בעצמם.

• ניתן לקרוא את הסיפור "סבתא לאה" מאת מיריק שניר, שבו מסופר על סבתא לאה בעלת מאה החתולים וסיפורים נוספים.

ועוד אחד
הצעות לפעילויות
הרחבה

מאחורי הדלת יש נֶבִיל | מאת גיל- לי אלון קוריאל

הסיפור מתרחש ברחוב אחד - וכל עלילתו בתחום הקרוב שבין שני בתים: ביתו של הילד הקטן וביתה של סבתא. גיבור הסיפור יוצא מדלת ביתו "כשאני מסובב את המפתח, הדלת נפתחת..." ויוצא לדרך. בסוף הסיפור מגלים לאן הלך - לסבתא.

- כדאי להזמין את הילדים להתבונן באיורי הספר שמתארים רחוב חי ותוסס, ולהציע להם לספר על האיור שאותו אהבו במיוחד. אפשר להזמין את הילדים לתאר מה רואה הילד בדרך (חנויות, פארק, מספרה ועוד) ומה רואים בדרך לסבתא או לסבא שלהם. האם הם הולכים אליה ברגל או נוסעים ברכב?

הצעות לעידוד השיח
הרגשי והמתמטי

שיח מתמטי - מפה. כדאי להביא מפות שונות, ולבקש מהילדים להביא מפות ממקומות שבהם ביקרו (גן חיות, אתרים שונים). מהו הדמיון ומהו השוני בין המפות? כדאי להכיר את מאפייני המפה: מקרא מפה, קנה מידה, סמלילים שונים ועוד, ולנסות יחד איתם להתבונן ולקרוא את המפות. להרחבה ניתן להיעזר בפרק "מפות בגן" עמוד 17.

- ניתן להכין "מפת אוצר" יחד עם הילדים ולהטמין אותה בחצר הגן. הילדים יצאו למסע תגלית של "אוצרות" בעזרת המפה שהוכנה על-ידי חבריהם. אפשר להיעזר בספר "האוצר של יסמין" מאת יונה טפר, שבו מסופר על הילדה יסמין שחולמת למצוא אוצר כמו באגדות. אבא מחביא לה מטמון, ומכין מפת אוצר שבעזרתה היא מוצאת אוצר מיוחד ונפלא.

רעיונות לפעילויות
וליישום חזיתי

- אפשר להציע לילדים לתעד את הדרך שלהם מהבית אל הגן בסרטון, ברצף תמונות, בציור ועוד. ניתן להציע לילדים להכין מפה שבה תיאור הדרך הזאת ולהציגה לחברים. את המפות כדאי לשלב במאגר המתמטי של הגן.

- הילד הקטן צועד לביתה של סבתא תוך שהוא מונה את צעדיו בין הבתים. המרחק אינו גדול - מספר צעדים מועט בלבד. אפשר לשחק את המשחק "שועל שועל" המתואר בעמוד 73.

- הנושא המתמטי: תחושה מרחבית וגיאומטריה
- מרכיבי הנושא: תחושה מרחבית, מיקום, כיוונים
- המושג המתמטי המודגש: תחושה מרחבית מתבטאת ביכולת להבין ולהשתמש בתיאורים מילוליים וייצוגים חזותיים.
- היעד בסיום גן חובה: הילד ידע לתאר יחסים בסיסיים במרחב.

מושגים ונושאים
מתמטיים

- ניתן להכין בקבוצות את מפת הגן הכוללת את המבנה הפנימי ואת החצר.
- ניתן לקרוא את הסיפור "אם תעלו מעט" מאת יובל אלעזרי, שבו מסופר על ילד השואל "איך הפל נראה מלמעלה? מה היה קורה לבתים ולרחובות סביבנו אלו יכלנו לעוף מעליהם? מדיע מרחוק עצמים גדולים נראים כמו נקודות קטנות? ואיך כל זה קשור לקריאת מפות ולמבנה העולם שלנו?"

תמר קוטלצקי
גן ברכה לפיד
קדימה

יום ששני נָעַל יוֹיו | מאת דתיה בן דור

בספר מתוארת ההיערכות של יו-יו לקראת שבת. יו-יו עורך קניות ומתאר מה הוא מכין מכל אחד מהמוצרים אשר קנה בשוק.

ניתן לשוחח עם הילדים על ההכנות שלהם לקראת שבת. הילדים יכולים לשתף בתיאור ההיערכות לשבת אצלם בבית וכיצד מציינים את השבת. כדאי להיעזר בשיר "מי אוהב את השבת" מאת אהוד מנור ולהדגיש, כי הדרכים שבאמצעותן מציינים את השבת כה שונות ומגוונות.

ניתן לשוחח על המאכלים המיוחדים שאוכלים בבית בשבת, על הפעילויות עם בני המשפחה ועוד.

שיח מתמטי - נשוחח עם הילדים על ימות השבוע, על שמותיהם כמציינים את מקומם בשבוע, ועל ייחודיות שמו של "יום שבת" ומקומו ברצף ימי השבוע.

ניתן להציע לילדים להקים חנות, שוק או דוכן שבהם יוכלו לקנות ולמכור מוצרים שונים כמו ירקות, פרחים, כלים ועוד. ביום שישי, כחלק מהתכונה לקראת טקס "קבלת השבת", נוסף את הפריטים המתאימים כדי לזמן חוויה שונה המתאימה ליום שישי בגן.

ניתן להכין עם הילדים מחירון ולקבוע מחירים למוצרים, מטבעות כסף, ארנקים ועוד, על מנת לאפשר להם להתנסות כביכול בקנייה ובמכירה.

הנושא המתמטי: מושג המספר, שימוש במושגים כמותיים

מושגים מתמטיים: מנייה, מספר סודר

המושג המתמטי המודגש: מספר סודר - מציין את המקום הסידורי של הפריט בקבוצה. בסיפור זה מופיע סדר ימי השבוע. בהתאמה הימים מופיעים פריטים שונים שקנה יויו בשוק.

היעד בסיום גן חובה: הילד ידע להשתמש במספרים סודרים.

היעד בסיום גן חובה: הילד ידע להשתמש ב"כסף" במשחק הכולל קנייה ומכירה.

כדאי להזמין את הילדים להתבונן ביצירות אומנות המציגות דרכים שונות לציון השבת.

אפשר להזמין את הילדים להביא לגן תצלום משפחתי של "חוויות בשבת" ולתלות בגלריה.

זה לא אָרְגָז | מאת אנטואנט פורטיס

בספר מתואר כיצד רואה המבוגר את ילדו המתעסק בארגז פשוט. אבל הילד, בעל הדמיון והעולם הפנימי העשיר, רואה הכול חוץ מאשר ארגז.

- כדאי להזמין את הילדים להתבונן באיורי הספר ולגלות - "האם זה ארגז?" כדאי לאפשר לילדים להעלות רעיונות נוספים, לאייר אותם בעצמם ולאגוד אותם לספרון קבוצתי.
- ניתן לשוחח על מבנה הארגז ולשאול - כמה פאות לארגז? כמה קודקודים?

הצעות לעידוד השיח
הרגשי והמתמטי

- ניתן להביא אל הגן ארגזים שונים (תיבות מעץ ומקרטון, אריזות שונות) ולאפשר לילדים ליצור מבנים מגוונים ככל העולה בדמיונם, לקשט אותם ולהוסיף להם חומרים. רצוי לאפשר לילדים לשחק במבנים האלו. כדאי לבדוק עם הילדים באילו גופים נעשה שימוש בבנייה. ניתן להתייחס לשמות הגופים ולצורה של הפאות (זו תיבה עם פאה ריבועית).
- ניתן לאסוף אריזות קרטון שונות ולערוך מיון לצורות ולגופים לפי הקריטריונים שאותם יציעו הילדים. בסוף המיון כדאי להציע לילדים לשחק משחק שבו הם מחברים גופים שונים בעלי תכונות דומות: פאה ריבועית, פאה מלבנית, מנסרה משולשת ועוד.

רעיונות לפעילויות
וליישום חזוייתי

- הנושא המתמטי: תחושה מרחבית וגיאומטריה
- מרכיבי הנושא: גופים וצורות
- המושג המתמטי המודגש: גוף תלת-ממדי, בעל נפח ותופס מקום בחלל
- היעד בסיום גן חובה: הילד ידע לזהות ולמייין גופים תלת-ממדיים.

מושגים ונושאים
מתמטיים

- ניתן לקרוא את הספר "דוביל'ה בונה בית" מאת חיה שנהב, שבו מסופר על דובילה שבונה בית מארגז. אל הבית מגיעים חברים - ומה קורה כשאין מקום?

הצעות לפעילויות
הרחבה

חנה ויטבר
גן שיזף
כפר סבא

...1,2,3

בתנועה

שועל שועל מה השעה?

משחק חברתי המתאים לקבוצה גדולה או קטנה של ילדים. המשחק מזמן לילד אימון במניית צעדים, שתורם להתפתחות יכולת המנייה והמוטוריקה הגסה.

מטרת המשחק: התקדמות ומניית צעדים בהתאמה

תנאים ואביזרים נחוצים: מרחב פנוי המאפשר ריצה

מהלך המשחק ממנים משתתף אחד לתופס, הוא ה"שועל". יתר המשתתפים עומדים בשורה ישרה כמה מטרים ממנו, והם ה"תרנגולות". ה"תרנגולות" שואלות את ה"שועל" בקול רם: "שועל-שועל, מה השעה?" ה"שועל" מציין את השעה, לדוגמה: "השעה שלוש". ה"תרנגולות" מתקדמות שלושה צעדים קדימה וגם ה"שועל" מתקדם שלושה צעדים לעברן. שוב שואלות ה"תרנגולות" מה השעה, וה"שועל" משיב. לאחר פעמים אחדות, כאשר ה"שועל" וה"תרנגולות" קרובים מאוד זה לזה, משיב ה"שועל" על השאלה של התרנגולות "הגיע הזמן לטרוף אתכן". ה"תרנגולות" בורחות ועל ה"שועל" לתפוס אותן. "תרנגולות" שנתפסות הופכות להיות "שועל".

המנצח הוא מי שה"שועל" לא הצליח לתפוס אותו.

- הנושא המתמטי: מושג המספר
- מושגים מתמטיים: ספירה, מנייה, מילות המספר, ייצוג גרפי של מספרים
- המושג המתמטי הבא לידי ביטוי במשחק הוא המנייה. מנייה היא התאמה בין מילות המספר לעצמים כדי לדעת את מספרם. הילדים מתקדמים ומונים את הצעדים.
- היעד בסיום גן חובה: הילד ידע למנות עד 20 עצמים.

- ה"שועל" מוסיף לשעה הנתונה "ועוד אחת" (הוספה). לדוגמה, השעה היא שלוש ומוסיפים עוד אחת.
- ה"שועל" מוריד מהשעה הנתונה "פחות אחת" (הפחתה).

פֶּדוּרְגֵל סִינִי

משחק חברתי עם כדור המיועד לקבוצה בת כ-10 ילדים.

מטרת המשחק: להבקיע שערים רבים ככל האפשר ולהימנע מלספוג שער.

תנאים ואביזרים נלווים: מרחב פעילות נקי ממפגעים (חדר או חצר) כדור גומי או ספוג.

מהלך המשחק הילדים עומדים במעגל ברגליים מפושקות (כף רגלו של האחד צמודה

לכף רגלו של שכנו במעגל), ה"שער" הוא הרווח בין הרגליים של כל משתתף.

מנחה המשחק יניח כדור במרכז המעגל.

על הילדים לגלגל את הכדור באמצעות כף היד או אגרוף, כדי להבקיע שערים רבים ככל

האפשר בין רגלי המשתתפים.

על כל משתתף להגן על "שערו", ולנסות למנוע מהכדור לעבור דרכו.

• הנושא המתמטי: מושג המספר

• מושגים מתמטיים: ספירה, מנייה, מילות המספר, ייצוג גרפי של מספרים

• המושג המתמטי הבא לידי ביטוי במשחק הוא המנייה. מנייה היא התאמה בין מילות

המספר לעצמים כדי לדעת את מספרם. הילדים מונים את מספר השערים שהבקיעו.

• היעד בסיום גן חובה: הילד ידע למנות עד 20 עצמים.

• מנייה: מספר המהלכים עד הבקעת השער (גול), ומניית מספר השערים שכל משתתף הבקיע.

• מספרים ופעולות חיבור: בסיום המשחק ניתן לחבר את מספר השערים שהבקיעו כל

חברי הקבוצה (חשוב לבדוק שהילדים מעוניינים, ולא לאלץ זאת).

• איסוף וייצוג נתונים: כמה שערים הבקעתי? כמה שערים הבקיעו לשער שלי? כדאי לציין

את התאריך שבו מתקיים כל משחק כדי שהילדים יוכלו לעקוב אחר ביצועיהם.

תַּפְסוּנִי

משחק חברתי המתאים לקבוצה גדולה.

מטרת המשחק: לתפוס את הילד הבורח.

תנאים ואביזרים נלווים: מרחב פעילות ישר ונקי ממפגעים (חצר גדולה).

מהלך המשחק הילדים מתארגנים בקבוצה מול קבוצה במרחק של כ-10 מטרים זו מזו בשתי שורות. ילד מקבוצה א' יוצא בריצה קלה לכיוון קבוצה ב'. כשהוא עומד מולה מושיטים משתתפי קבוצה ב' את כפות ידיהם לפניו.

על הילד מקבוצה א' להחליק את ידו (לתת "כיף") 3 פעמים על כפות ידיהם של 3 ילדים מקבוצה ב': בעת ההחלקה ראשונה עליו לומר "תפ", בעת ההחלקה השנייה אומר "סו", ובעת ההחלקה השלישית "ני".

ברגע שהחליק את ידו על כף ידו של הילד השלישי ואמר "ני", עליו להסתובב ולברוח במהירות חזרה לעבר קבוצתו, כדי שלא להיתפס על-ידי הילד מהקבוצה הנגדית שרודף אחריו.

הילדים שבים למקומם בקבוצה (גם אם נתפסו).

קבוצה ב' שולחת נציג מקבוצתה לביצוע אותו תהליך.

- הנושא המתמטי: מושג המספר
- מושגים מתמטיים: התאמה חד-חד ערכית, ספירה, מנייה
- המושגים המתמטיים הבאים לידי ביטוי במשחק הם רצף המספרים וספירה לאחור.
- ניתן בכל פעם לשנות ובמקום לומר "תפ-סו-ני", להכריז על רצף אחר של מספרים למשל: 1,2,3 או 3,4,5, או נתנסה בספירה לאחור.
- היעד בסיום גן חובה: הילד ידע למנות עצמים עד 20.

- ניתן בכל פעם לשנות ובמקום לומר: תפ-סו-ני, לספור בדילוגים: למשל: 2,4,6 או 10,20,30 ועוד.

ארנבת שחורה (מוכר גם בשם הארנבות הצבעוניות)

משחק חברתי המתאים לקבוצת ילדים.

מטרת המשחק: לתפוס את הילד שמחוץ למעגל.

תנאים ואביזרים נלווים: מרחב פעילות נקי ממפגעים (חדר או חצר)

מהלך המשחק הילדים יושבים במעגל ופניהם למרכז. המנחה בוחר בילד שעומד מחוץ למעגל. הילד שנבחר הולך סביב המעגל ונוגע בגבם של כל אחד מהיושבים בו, ובכל נגיעה קורא בקול: 'ארנבת לבנה' או 'ארנבת אדומה' או ארנבת בכל צבע שיבחר. הילד, שבעת הנגיעה בגבו נשמעה הקריאה 'ארנבת שחורה', קם ורודף אחרי הנוגע בגבו, ומשתדל לגעת בו בטרם יגיע הילד הנוגע למקום שהתפנה במעגל וייתשב בו. אם ה'ארנבת השחורה' לא הצליחה לגעת בבורח - היא זו שסובבת סביב המעגל ונוגעת בגבם של הילדים. אם ה'ארנבת השחורה' הצליחה לגעת בבורח - ימשיך הבורח בתפקידו ויגיע שוב בגבם של הילדים (לקוח מתוך: לא נפסיק לשחק).

- הנושא המתמטי: מושג המספר
- מושגים מתמטיים: רצף מספרים, התאמה חד-חד ערכית, ספירה
- המושג המתמטי הבא לידי ביטוי במשחק הוא רצף המספרים.
- ניתן לשחק עם החלפת הארנבות הצבעוניות במילות מספר. ניתן לספור ברצף עולה או יורד וכאשר מכריזים על הספירה אפס - זו הספירה המשמשת כארנבת שחורה.
- היעד בסיום גן חובה: הילד ידע לספור עד 30.

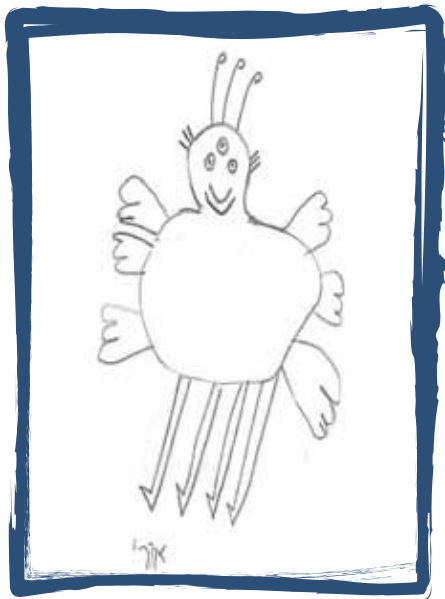
- ניתן לספור בדילוגים: 2, 4, 6, 8, 10, ולהחליט יחד איזה מספר יהיה הארנבת השחורה.
- ניתן לספור בקפיצות של עשר 10, 20, 30, 40, 50, וכאשר מגיעים ל-100 יהיה המספר הזה הארנבת השחורה.

מפלצונים

משחק המפלצונים הוא משחק הקלפים "מלחמה", המורכב מאיורים של מפלצות שלהן איברים במספרים משתנים, ומתאים לזוג ילדים או לקבוצה קטנה.

משחק המפלצונים נמצא במארז המתמטיקה "טיפול חשיבה חשבונית בגיל הרך". גננת שאין בידה הקלפים יכולה ליצור בעצמה או יחד עם הילדים מפלצון ייחודי לגן שלהם (ראו כדוגמה את המפלצון שהכינה אורי). כמו כן, במקום מפלצונים אפשר להשתמש בייצוגים אחרים המתבססים על אותו עיקרון - פרטים המופיעים במספרים שונים בכל קלף, כגון פרחים עם מספר שונה של עלי כותרת, גבעולים, אבקנים וכדומה.

מהלך המשחק מחלקים את חבילת הקלפים בין המשתתפים באופן שווה, ומחליטים על-פי איזה איבר משחקים (ידיים, רגליים, עיניים וכו'). כל אחד מהמשתתפים הופך קלף יחד עם חבריו ומניח אותו במרכז השולחן. המשתתף שעל הקלף שלו מצוין מספר האיברים הגבוה ביותר (לפי האיבר שהוחלט) מקבל את כל הקלפים שהונחו במרכז השולחן. אם לכמה משתתפים התגלה קלף זהה - מכריזים "מלחמה" או מחליפים את האיבר. המנצח הוא: מי שברשותו קלפים רבים יותר.

רעיונות לפעילויות
וליישום חזוייתי

צילום:
מיכל ג'ראד

- הנושא המתמטי: מושג המספר
- מושגים מתמטיים: מנייה, השוואה בין קבוצות
- המושג המתמטי הבא לידי ביטוי במשחק הוא המנייה, ההתאמה החד-חד-ערכית והשוואה בין קבוצות.
- היעד בסיום גן חובה: הילד ידע למנות עד 20 עצמים.

מושגים ונושאים
מתמטיים

- ניתן להחליט, שהמנצח במשחק "מלחמה" הוא בעל הקלף שמספרו הוא הנמוך ביותר.
- ניתן להפיק קלפים משלנו.
- ניתן להציע לילדים לשחק עם שני סוגים של איברים (ידיים ורגליים). בעת המשחק יש לחבר את מספר האיברים.

הצעות לפעילויות
הרחבה

טנגרם

**צילום:
ענת סקילי**

טנגרם (בסינית "צ'י, צ'ה, פאן") הוא משחק עתיק מאוד שהודפס בראשונה בסין בראשית המאה ה-19, אך היה מוכר לפני כן במשך מאות שנים. המשחק מכיל 7 צורות גיאומטריות שונות (משולשים ומרובעים): 2 משולשים גדולים יותר, 2 משולשים קטנים יותר, ומשולש אחד ביניהם, ריבוע ומקבילית. 7 הצורות יחד מרכיבות ריבוע. בעזרת כל הצורות או חלקן ניתן להרכיב מגוון תצרפים (פאזלים).

האגדה מספרת על אודות חכם סיני זקן בשם טן. לטן היה ריבוע חרס יקר מאוד שעבר בירושה מדור לדור. כאשר ביקש טן הזקן להעביר את ריבוע החרס לנכדו לפני מותו, נשטט הריבוע מידו ונשבר ל-7 חלקים גיאומטריים שונים. כאשר ניסה טן הזקן לחבר שוב את שבעת חלקי החרס הוא גילה, כי בכל ניסיון שעשה קיבל צורה שונה, וזו הייתה למעשה ראשיתו של המשחק שהחל להתפרסם.

- חשוב לאפשר לילדים להתנסות באופן חופשי עם חלקי הטנגרם.
- כדאי להציע לילדים להרכיב ריבוע משבעת החלקים על משטח הפעילות. ניתן לתמוך בפעילות ולאפשר להניח את שבעת החלקים בהתאמה על הריבוע.
- כדאי להפנות את תשומת ליבם של הילדים למבנה הטנגרם: כמה סוגי צורות אפשר לזהות? כמה מצולעים הם רואים? כמה משולשים? כמה מרובעים?
- ניתן להכין עם הילדים טנגרם אישי מבריסטול לכל ילד.
- אפשר לערוך תערוכה שבה כל ילד יציג את מה שיצר עם הטנגרם האישי שלו, וכך יוכלו הילדים להיחשף לרעיונות של חבריהם.

- הנושא המתמטי: תחושה מרחבית וגיאומטריה
- מושגים מתמטיים: תפיסה חזותית של גופים וצורות, מצולעים
- המושג הבא לידי ביטוי במשחק הוא תפיסה חזותית של צורות וגופים.
- היעד בסיום גן חובה: הילד ידע לזהות, לתת שם ולמיין צורות דו-ממדיות.

- ניתן לקרוא את האגדה ולשוחח על הדרך שבה התגלה המשחק.
- ניתן לשחק לוטו טנגרם בעזרת 2 מערכות טנגרם בצבעים שונים. מתוך הקופה ייקח כל משתתף חלק טנגרם צבעוני ויניח אותו על החלק הזהה לו בצורתו.

סודוקו

חנה ויטבר
גן שיזף
כפר סבא

משחק הסודוקו נוצר ביפן, פירושו תשבץ מספרים והוא מיועד למשתתף אחד עד 4 משתתפים.

המשחק מורכב מלוח תשבץ בן 9x9 תאים, המורכב מ-9 אזורים שבהם 3x3 ריבועים.

בחלק מן הריבועים משובצות ספרות, ויש להשלים את יתרת הריבועים הריקים בספרות שבין 1 ל-9. יש לשמור על כך, שבאותו טור, באותה שורה ובאותו אזור לא תופיע אותה ספרה יותר מפעם אחת.

מהלך המשחק: מניחים 9 סדרות של ספרות מ-1 עד 9. מניחים

את לוח תשבץ הסודוקו המשותף במרכז. כל אחד בתורו ינסה להשלים את האזור הראשון שנבחר להשלמה על-פי כללי הסודוקו (באותו טור, באותה שורה ובאותו אזור לא תופיע אותה ספרה יותר מפעם אחת). חברי הקבוצה "ישמרו" על הכללים כדי להצליח באתגר המשותף ולמלא את כל לוח התשבץ.

כדאי להתחיל את ההתנסות במשחק לוח 4x4 ובשימוש בציורים, שאותם ניתן ליצור עבור הילדים או לאפשר להם לצייר בעצמם (צבעים, צורות גיאומטריות או ספרות).

- הנושא המתמטי: מושג המספר
- מושגים מתמטיים: ייצוג של כמויות, זיהוי מספרים
- המושג הבא לידי ביטוי במשחק הוא: ייצוג של כמויות באופנים שונים.
- היעד בסיום גן חובה: הילד ידע לזהות ולייצג את המספרים מ-0 עד 10.

- ניתן להציע לילדים ליצור לוחות סודוקו שונים, ולהזמין את חבריהם למלא אותם.
- ניתן להניח 9 סוגי חומרים שונים מהטבע כמו פירות נוי, אבנים, עלים וכו', החומרים השונים ישמשו במקום הספרות ויונחו בהתאם לכללי המשחק.
- ניתן להתאים את הציורים לתכנים שבהם עוסקים בגן.

מִנְקָלָה

**צילום:
מיכל ג'ראד**

השם "מנקלה" נגזר מהמילה "נקלה" מהשפה הערבית, שפירושו "לזוז".

המשחק מיועד ל-2 משתתפים ובנוי מלוח המחולק ל-2 חלקים. בכל חלק 6 גומות קטנות ואחת גדולה הנקראת גומת הבית (ראו בתמונה). המשתתפים מתחילים בפיזור של 4 אבני משחק בכל הגומות בלוח.

מהלך המשחק מניחים את לוח המשחק בין 2 המשתתפים, כך שמול כל משתתף יהיו 6 גומות כשבכל גומה 4 אבני משחק (פרט ל"גומת הבית" - הנמצאת מימין לכל משתתף ונשארת ריקה).

**רעיונות לפעילויות
וליישום חווייתי**

כל שחקן בתורו נוטל את אבני המשחק מאחת משש גומותיו, ומחלק אותן אחת אחת לכל גומה כנגד כיוון השעון. אם במהלך החלוקה מגיע השחקן ל"גומת הבית" שלו הוא משאיר גם בה חרוז וממשיך לחלק חרוזים לגומות היריב. משתתף זכאי לתור נוסף כאשר חלוקת אבני המשחק מסתיימת ב"גומת הבית" שלו.

אם אבן המשחק האחרונה מונחת בצד של המשתתף בגומה ריקה, הוא זוכה בכל אבני המשחק בגומת היריב שמול הגומה, ומעביר אותן עם אבן המשחק האחרונה שהניח ב"גומת הבית" שלו.

המשחק מסתיים כשאין אבני משחק בצד של המשתתף. במצב זה כל אבני המשחק שנשארו עוברות ל"גומת הבית" שלו. המנצח הוא מי שאסף את מספר אבני המשחק הגדול ביותר.

- הנושא המתמטי: מושג המספר
- מושגים מתמטיים: אומדן, חלוקת קבוצות עצמים לקבוצות שוות
- המושג הבא לידי ביטוי במשחק: חלוקת עצמים - הפרדת קבוצה לקבוצות שוות או שונות.
- היעד בסיום גן חובה: הילד ידע להפריד ולצרף קבוצות של עד 10 עצמים.

**מושגים ונושאים
מתמטיים**

- ניתן להציע לילדים להכין דף לתיעוד תוצאות המשחק.

**הצעות לפעילויות
הרחבה**

רחלי לרר

גן כלנית
אביחיל

שלומית דרור

גן גפן
צורן

רונית רווח

גן ברבור
כפר סבא

רשימת שירים

שיר	משורר/ת	מלחין/נה	הערות
משחק במספרים	אנדה עמיר		
מאחורי ההר	עממי	עממי	
לכובע שלי	עממי	עממי גרמני	נוסח עברי לא ידוע
ילדים ומטריה	דתיה בן דור	דתיה בן דור	
למה לובשת הזברה פיג'מה?	ע. הלל	דובי זלצר	
היה לי ברווז	אליגון רוז תלמה	דבורה חבקין	
לדוד משה	תלמה אליגון	עממי אמריקאי	
בים בם בום	יורם טהרלב	משה וילנסקי	
יש לנו תיש	יצחק אלטרמן	עממי גרמני	
במדינת הגמדים	אלה אמיתן	יצחק לוי	
צעצועיה של אסנת	אורי אסף	נורית הירש	
שש	אהוד מנור	מתי כספי	
עשרה פרפרים	ד"ר עדי סולקין	ד"ר עדי סולקין	באדיבות ד"ר עדי סולקין. מתוך "בואו נשחק א'", מאת ד"ר עדי סולקין הוצאת ורדית, תל אביב
שובבים במיטה	דתיה בן דור	דתיה בן דור	
אי שם רחוק	אריאלה סביר	אריאלה סביר	באדיבות הוצאת ויזארט. מתוך התקליטור "ט"ו בשבט הגיע", מאת אריאלה סביר, הוצאת ויזארט
יש לי קן מגבעולים	מרים ילן-שטקליס	אורנה ביאל	
אצא לי השוקה	עממי	עממי	
קיפוד על הזקן	דתיה בן דור	דתיה בן דור	
חישוק	נורית יובל	אנדרה היידו	מתוך הספר "רגליים שמחות" מאת נורית יובל, הוצאת כתר

ביבליוגרפיה

- זוכמן, א' ואקיל, ד' (2016). לא נפסיק לשחק: משחקי תנועה לילדים. ירושלים: משרד החינוך.
- מרקוביץ, צ' וכהן-רוזנשטיין, ר' (2010). תוכנית הלימודים במתמטיקה לגן הילדים. ירושלים: משרד החינוך, האגף לתוכניות לימודים.
- משרד החינוך (2014). על השראה, סביבה וגן ילדים, עלון מקוון לגננת, אדר א' תשע"ד, פברואר. האגף לחינוך קדם יסודי.
- משרד החינוך (2015). המדריך המחושב: חינוך מתמטי לגיל הרך. ירושלים: מרכז מורים ארצי והאגף לחינוך קדם יסודי.
- סלע, ע' (2002). מתמטיקה מהוקשרת בגן הילדים. הד הגן, עמ' 52 - 59.
- סלע, ע' ספוקיני, ש', הילרוביץ, י', וכץ, א' (1997). טיפוח חשיבה חשבונית בגיל הרך. ירושלים: משרד החינוך והתרבות, האגף לתוכניות לימודים.
- תובל, ח', גוברמן, ע' וסגל, מ' (2013). טקסטים גרפיים: כלי לטיפוח האוריינות של ילדי הגן. תל אביב: מכון מופ"ת.

